

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

SLOVENE

Izhaja vsak dan s jutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redakcija, Administracija: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Bollettino No 887 Forti attacchi nemici validamente contenuti dalle forze dell'Asse

39 carri armati distrutti - Tentativo di sbarco presso Marsa Matruh stroncato

Il Comando Supremo delle Forze Armate comunica:

Il nemico ha ancora attaccato con grandi forze blindate le nostre posizioni sul fronte egiziano senza conseguire alcun risultato. Qualche iniziale infiltrazione è stata prontamente arginata e eliminata dalle valorose truppe dell'Asse che hanno distrutto, in dura lotta, 39 carri armati. Di questi tredici ad opera di un battaglione germanico particolarmente distinti.

L'aviazione dell'Asse ha agito a più riprese sullo schieramento avversario bombardando e mitragliando gruppi di mezzi ed ammassamenti di truppe.

In combattimento i cacciatori tedeschi abbatterono tre velivoli.

Un duplice tentativo di sbarco nella zona di Marsa Matruh è stato stroncato con notevoli perdite per l'avversario dall'immediato intervento della difesa e di reparti aerei.

Vojno poročilo št. 887 Sile Osi so junaško zadržale hude sovražne napade

39 tankov uničenih - Izjalovljeni izkrcevalni poskus pri Marsa Matruhu

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Sovražnik je spet brez vsakega uspeha z velikimi oklepnimi silami napadel naše položaje na egiptovskem bojišču. Nekaj začetnih vdorov so takoj omejile in izločile junaške osne sile, ki so v trdi borbi uničile 39 tankov. 13 jih je uničil neki nemški bataljon, ki se je posebno odlikoval.

Osnovno letalstvo je večkrat delovalo nad nasprotnikovo razvrstitvijo ter je bombardiralo in obstreljevalo skupine vozil in zbirališče čet. Nemški lovci so v boju sestrelili tri letala.

Dvakrat izkrcevalni poskus v območju Marsa Matruha je bil izjalovljen z izdatnimi izgubami za nasprotnika s takojšnjim nastopom obrambe in letalskih oddelkov.

Knez Piemontski — maršal Italije

Napredovanje zaslužnih poveljnikov ob 20 letnici Pohoda na Rim

Rim, 30. okt. AS. Na dan dvajsetletnice pohoda na Rim je Vel. Kralj in Cesar podpisal odlok, s katerim na Ducejev predlog povišuje v maršala Italije kneza Piemontskega, poveljnika južne armadne skupine in nadzornika pehote.

Bojevniki, ki so imeli prestolonaslednika za poveljnika zahodne armadne skupine ob začetku sedanjega vojne in tisti, ki ga imajo zdaj za ljubljene zapovednika, bodo z upravičenim ponosom zvedeli za visoko priznanje, dano prejasnemu knezu.

Spomenik Brunu Mussoliniju v Rimu

Rim, 29. okt. AS. Na začetku druge 20 letnice režima in obletnice GILa je bil včeraj popoldne odprt na sedežu zveznega poveljstva GILa, ki se imenuje »Bruno Mussolini«, marmornati doprsni kip junaškega atlantskega kapitana Bruna Mussolinija. Kip, ki je izdelan iz kararskega mramorja, predstavlja Bruna v letalski uniformi. Kip je postavljen na mramornat podstavek, ki nosi napis: Bruno Mussolini. Smehljajoč obraz svetlega pogleda bo ovekovečil v generacijah liktorske mladine trajni spomin na junaka in jim bo v vzpodbudo, da hodijo po slavni poti fašistične Revolucije.

Poseben tekač je nosil znamenje zveznega poveljstva Rima, medtem ko so avangardisti nosili črne prapore »M«. V ozadju pa je bila trobojnica. Časno stražo sta opravljala dva avangardista iz predletalskih tečajev skupno z dvema mladina Italijankama. Ob straneh kratkega stopnišča pa so bile razvrstene mlade Italijanke. Nasproti poslopju so se razvrstili oboroženi oddelki Balila, avangardisti in mladi fašisti iz predletalskih tečajev s fanfarami. Svečanosti se je udeležil tudi zvezni poveljnik Rima, ki ga je sprejel zvezni podpoveljnik GILa s šefom zveznega glavnega stana. Navzoči so bili tudi inspektorji oddelkov, zvezna nadzornica z nadzornicami oddelkov, poveljniki in podpoveljniki GILa ter skupine in osebe zveznega poveljstva.

Zvezni tajnik in duhovnik Giordani, osrednji nadzornik za versko skrbstvo GILa, sta se približala spomeniku, ki je bil odprt, medtem ko so na znak: Mirno!, ki mu je sledila himna »Giovinezza« oboroženi oddelki izkazali čast z orožjem.

Orkan v Marseillesu

Marseilles, 30. okt. AS. Preteklo noč je bil v Marseillesu in okolici velik orkan, ki je povzročil veliko škodo in več šloveskih žrtev. Neko ženo je vihar vrgel v morje. Voda je podrla nasipe in poplavlila mnogo stanovanj.

Slovesen zaključek rimskih svečanosti

Mussolinijev odgovor na Hitlerjev pozdrav — Čestitke japonske vlade, senata in akademije

Rim, 30. oktobra. AS. Snoči ob 18 so znamenja stranke, izobešena na zgodovinskem balkonu Beneške palače za dvajsetletnico pohoda na Rim, odnesli v liktorski dom. Slavne zastave je pozdravilo predpisano trobentanje, nato so jih sneli z balkona in jih odnesli v Beneško palačo med dvema gostima vrstama ljudstva, ki je pozdravljalo po rimsko. Pred njimi je šla godba milice, za njo oddelki milice, skvadristi izpred pohoda na Rim ter gosti vrsta organizirancev GILa. Oboroženi oddelki so pozdravili z orožjem. Nato so znamenja nadaljevala pot do liktorske palače in so bile povsod deležna spoštljivega pozdravljanja meščanov. Na Beneškem trgu je množica Duceju priredila navdušeno manifestacijo vere.

Rim, 30. oktobra. AS. Na Hitlerjevo poslanico je Duce odgovoril takole:

»Zelo priščno se Vam, Führer, zahvaljujem za Vaše sporočilo, za to, da ste poslali zastopstvo, ki ga vodi dr. Ley in za živo sodelovanje narodno socialistične Nemčije pri slavnostih za prvo dvajsetletnico fašistovske vladavine.

V tem precej dolgem in važnem zgodovinskem razdobju je fašistovska vlada skušala rešiti temeljna vprašanja italijanskega ljudstva, to je doseči po mirni in tvorni poti zanj pravico do življenja, toda vselej in povsod je našel na brezpopojno sovražnost starih bogataških držav, sovražnost, ki se je sprostila v obleganje po zvezi narodov. Od tega trenutka je bilo vsem jasno, da se morata najini revoluciji strniti v bratski pogodbi o vzajemnosti v miru in v vojni ter sprejeti izzivanje starega sveta.

Tako naša naroda in naši vojaki, združeni z narodnimi vojskami držav trojne zveze, skupaj korakata in se skupaj borita.

Ni dvoma, da je svetu, ki zastopa preteklost, usojen zaton in da bo zmaga poplačala naše žrtve. In v tej dogmatični gotovosti vam, Führer, pošiljam kar najbolj tovariški pozdrave.

Mussolini.

Tokio, 30. oktobra. AS. Ob dvajsetletnici pohoda na Rim sta japonski ministri predsednik general Tojo in zunanji minister Tani poslala Duceju ter italijanskemu zunanjemu ministru pozdravni brzojavki. Poslanica predsednika japonske vlade pravi:

»Ob dvajsetletnici pohoda na Rim ne morem skrivati svojega občudovanja za številne velike stvaritve, ki jih je fašistovska Italija dopolnila v teh dvajsetih letih, in hkratu želim fašistovski Italiji nadaljnega razvoja. Iskriščam to priliko za poveljevanje trdne volje Italije, Japonske in Nemčije, da bodo strke skupnega sovražnika in po utrjeni vzajemnosti

S kraljevim odlokom, ki tudi nosi datum 28. oktobra, so bili povišani: načelnik glavnega stana vojske, general Viktor Ambrosio za armadnega generala, vršilec dolžnosti armadnega admirala, Arturo Riccardi, načelnik glavnega stana mornarice, za armadnega admirala, general letalskega oddelka Rino Corso Fougier, načelnik glavnega stana letalstva, za generala letalske armade. Razen tega so generali Italo Gariboldi, Marij Vercelloni in Karl Gelo, ki so zapovedovali armadam v vojni, povišani v armadne generale.

jem in z rimskim pozdravom. Msgr. Giordani je blagoslovil kip junaka in takoj nato je zvezni tajnik z visokim glasom napravil fašistični poziv. Na vzklik: »Atlantski kapitan Bruno Mussolini!« je množica ginjeno in navdušeno odgovorila »Navzoči!« medtem ko so fanfare zaigrale himno Plave. Mlada Italijanka je položila pod doprsni kip, ki je dragoceno delo kiparja Petrona Celestina Šopek rož kot poklonitev v liktorske mladine. Vsi navzoči so nato v mimohodu in z rimskim pozdravom šli mimo kipa.

Japonska premoč na Salomonskih otokih.

Vedno večje ameriške izgube — Nemir v Washingtonu in Londonu

Stockholm, 30. oktobra AS. Londonski »Dagens Nyheter« dopisnik poroča, da so nova poročila iz Salomonskih otokov naredila velik poplajh v angleški javnosti. Londonski vojaški krogi menijo, da je postala japonska grožnja proti Avstraliji nova stvarnost. Zelo verjetno je, da bodo zavezniki še enkrat za dolgo časa prisiljeni k obrambi v jugozahodnem Tihem morju. Londonski krogi poročajo med drugim, da se japonske sile izkrcujejo na otoku Guadalcanarju, ne da bi jih mogli Amerikanci ovirati. Prav tako je očitna šibkost severnoameriške mornarice v primeri z japonsko mornarico. Pristojni londonski krogi prejemajo vsak dan poročila o novih ameriških izgubah. Prav nič ne prikrivajo, da so zavezniške sile na Guadalcanarju obkoljene in napadene s treh strani in da je njihov položaj skrajno težak, ker imajo Japonci pomorsko in letalsko premoč. Z ozirom na vedno težji položaj v južnem Pacifiku so nastale ostre debate o enotnem poveljstvu v Tihem morju, kajti doslej sta si delila to poveljstvo general Mac Arthur in admiral Nimitz. Avstralski tisk obtožuje zaveznike, češ, da

med tremi narodi uvedle na svetu nov red. Pošiljam svoje čestitke vam, Ekselenca, in vsemu italijanskemu narodu.

Poslanica japonskega zunanjega ministra pravi:

»Ob dvajsetletnici pohoda na Rim vam, Ekselenca, pošiljam svoje čestitke ter poudarjam, da je diplomatska politika fašistovske Italije imela vedno namen zagotoviti svetovni mir na temelju pravičnosti. Pri tej priliki še enkrat poudarjam neomajno voljo Italije, Japonske in Nemčije, da bodo sedanje trdno sodelovanje še ojačile, da dosežejo skupni cilj.

Rim, 30. oktobra. AS. Duce je dobil naslednji brzojavki:

Vsi sovjetski protinapadi odbiti

Čiščenje Stalingrada — Letalski napad na Murmansk

Hitlerjev glavni stan, 30. oktobra: Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

V gorah severno in južno od ceste v Tuapse so bili odbiti sovražni protinapadi. Na odseku pri Tereku so sovražne sile, ki jim je napad nemških in romunskih čet preprečil zvezo z zadledjem, zaman poskušali prodreti proti vzhodu.

V Stalingradu se je nadaljeval napad s podporo strmoglavih letal in očiščenje je bilo v zadnjih bojih zavzeto ozemlje. Sovražni čolni in ladje na Volgi so pod učinkovitim ognjem našega topništva.

Južno od mesta so tudi včeraj propadli s tanki podprti razbremenilni napadi in sicer pred sovjetskimi črtami v obrambnem ognju vseh vrst orožja in pod letalskimi bombnimi napadi.

V Kaspiškem morju je letalstvo preteklo noč uničilo devet sovražnih prevoznih ladij, med njimi sedem petrolejskih ladij.

Na donskem bojišču so romunske čete razbile sovražni napad in zajele večje število ujetnikov.

Italijanske čete so odbile sovjetski poskus priti čez reko.

Južno od Ostaškova je letalstvo obstreljevalo postojanke čet in sovražni promet. Dvanajst krajev, polnih čet in gradiva je bilo povsem porušeno.

Na visokem severu so bili usmerjeni

Senat, zvesta in zavedna priča čudovitega dela, ki ste ga storili, da bi italijansko ljudstvo utrdili za najhujše preskušnje in ga storili vrednega, da zmaga v najpravičnejši izmed vseh vojn, kar se jih je kdaj bilo. Vam Duce, ob dvajsetletnici pohoda na Rim, pošilja navdušen pozdrav vere v usodo fašistovske Italije in v zmagovalno vzorov revolucije črnih srajc.

Suardo, predsednik senata.

Ob začetku drugega dvajsetletja fašistovskega štetja, ki zagotavlja narodu nova slavna uveljavljanja in zmage, pošilja Italijanska akademija svojemu ustanovniku najtoplejša vosečila v nespremenljivi globoki vdanosti in veri Federzoni.

močni letalski napadi na taborišča sovražnih čet kakor tudi na mesto in pristanišče Murmansk.

Na egiptovskem bojišču je tudi včeraj propadel angleški napad, ki se skušal po močni topniški in tankovski bitki z močnimi pehotnimi silami izsiliti prehod. Začasni vdori so bili v zaigranih bojih očiščeni od nemških in italijanskih čet. 39 sovražnih tankov je bilo uničenih. En nemški strelski bataljon, ki je prenesel glavno težo boja, je uničil 13 tankov od vseh uničenih 39 tankov.

Protiletalsko topništvo in strmoglavca letala so preprečila na dveh mestih izveden izkrcavalni poskus pri Marsa Matruhu.

V noči na 29. oktober so nemške zaščitne sile prišle v boj z angleškimi hitrimi čolni v Roka-vu, v katerem so bili trije sovražni čolni poškodovani s topovskimi zadetki.

Pri dnevnih sunkih slabih angleških letalskih sil nad obalo zasedenih vzhodnih področij in nad Nemški zaliv, kakor tudi pri nočnih vznemirjalnih napadih nad nemško obalno področje, so bili sestreljeni štirje sovražni bombniki.

Helsinki, 30. oktobra: Preteklo noč so sovjetska letala napadla Helsinki in spustila nekaj bomb. Dodatno poročilo pravi, da je število mrtvih majhno. Le tri letala so lahko pristela nad mesto. Ranjenih je devet civilistov.

Pomen zmage v Nalčiku

Berlin, 30. oktobra. Padee Nalčika, glavnega mesta samostojne kavkaške republike, je posledica zmage ob reki Baksan dne 24. oktobra. Boljševiki so hoteli zadnjih pet dni Nemce ustaviti s protinapadi svezih treh divizij in nekaj oklepnih oddelkov, ki so imeli ruske in angleške tanke. Zakaj so poslali boljševiki tolikšne sile za obrambo tega mesta? Predvsem zato, ker je Nalčik oporni steber v Timošenkovi obrambi petrolejskih vrtečev okoli Groznega. Dva druga obrambna stebera te pokrajine sta Ordžinikidze in Mozdok. Nalčik ima zvezo z želez. progo Rostov-Baku, poleg tega pa ga veže velika avtomobilska cesta »Prokladnaja« in »Grozni« kakor tudi z Ordžinikidem. Zakaj so Rusi zgradili veliko avtomobilsko cesto

v to mesto, etisnjeno med gorovje in zakaj so ga zvezali z veliko železnico med Crnim in Kaspijskim morjem? Odgovor je lahek: južno od Nalčika so volframovi rudniki, ki so največji v Evropi in morda tudi največji na svetu. Ta ruda je neobhodno potrebna za izdelovanje jekla in bo veliko koristila osnim jeklarnam.

Romunske čete so že pred dvema dnevi pridrle v Nalčik, toda 48 ur so trajale poulične borbe v mestu samem. Trije romunski oddelki po so istočasno prodirali jugovzhodno od mesta skupno z nemško tankovsko skupino ter zajeli v obroč znatne sovražne sile, ki so večinoma že uničene. Prijetih je bilo okoli 7000 ujetnikov.

»Barbarigo« se je vrnila

Iz nekega osnega podmorniškega oporišča, 30. okt. AS. Italijanska podmornica »Barbarigo«, ki ji poveljuje komandant Enzo Grossi in ki je 6. oktobra potopila v zahodnih afriških vodah drugo ameriško bojno ladjo vrste »Missisipi«, se je vrnila v neko atlantsko podmorniško oporišče.

Dr. Goebbels — 45 letnik

Berlin, 30. okt. Včerajšnji berlinski listi so objavili lepe članke, posvečene nemškemu propagandnemu ministru dr. Goebbelsu ob priliki njegove 45 letnice. Tisk povzdiguje v dr. Goebbelsu pogumnega Hitlerjevega sodelavca ter vnetega in neustrašivega razširjevalca narodnosocialistične misli in zmagovalca nad rdečim Berlinom v časih junaške borbe. Listi omenjajo z izrazi občudovanja njegove organizatorične in govorniške zmožnosti,

njegovo neomajno vneto delo v teh usodnih časih v enem izmed najvažnejših ministrstev, ki mu ga je zaupal Hitler.

Turški narodni praznik

Ankara, 30. okt. AS. Predsednik turške republike je včeraj sprejemal v palači narodne skupščine čestitke članov vlade, parlamenta, diplomatskega zbora in vojaških poveljnikov za 19 obletnico ustanovitve republike. Čast je izkazoval bataljon straže. Po končani slovesnosti se je predsednik podal na vežališče, kjer je pregledal revijo čet. Pri tej priložnosti je imel kratek govor, v katerem je poudaril življenjsko silo organizacije turškega naroda, ki je trdno poročstvo za zmago nad vsemi velikimi težavami z ozirom na končni cilj, ki je dobrobit naroda.

Svojevrsen ultimat Majskega

Lisbona, 30. okt. AS. Iz Londona se je izvedelo, da je sovjetski poslanik Majski izročil angleškemu ministru za vojno izdelavo železno ograjo, ki je bila okoli sovjetskega poslanstva v Londonu in ki bi z ozirom na diplomatsko imuniteto lahko ostala. Majski je pred neštetiimi fotografi začel sam trgati železe. Govoreč delavcem, ki so mu pomagali, je rekel: »Zelo sem vesel, da lahko pomagam k skupnemu vojnemu naporu v upanju, da bo vsaj del angleških izdelkov prišel v Rusijo.« Navzoč je bil tudi odposlanec ministrstva za izdelavo, ki se je zahvalil za dar, zlasti dragocen zdaj, ko je potreba po železju velika. Majskijev dar pa smatrajo za sovjetski ultimat: da naj Anglija pošlje v Rusijo vsaj to, kar bo naredila iz železja okoli sovjetskega poslanstva.

Obletnica španske falange

Madrid, 30. okt. AS. Po celi Španiji praznujejo obletnico ustanovitve falange, ki je bila ustanovljena 29. oktobra 1933. V Madridu je danes velik nastop falangistov in bivših horcev, v gledališču pa bodo v navzočini visokih osebnosti proslavili spomin na zgodovinski govor Jose Antonia de Riveria.

je znak, da so ohranili pobudo. Neki washingtonski članek predvideva, da bodo morale zaradi bitke pri Salomonskih otokih pasti številne glave. Več admiralov in generalov bo odstavljenih.

Stroga sodba zaradi lažne ovadbe

Ljubljana, 30. oktobra.

Prietojne vojaške in politične oblasti so nedavno objavile v javnosti opozorilo, da bodo vse one osebe, ki bi brez osnove in lažno oblastem prijavljale ljudi, izročene sodišču, da se proti njim uvede kazensko postopanje in da se primerno kaznuje. Res je, da so mnogi, masčevalni in zavistni ljudje ovajali njim neljube osebe, da bi se jih iznebili in da bi jim delali neprimerni in povzročali škodo. Taka odurna dejanja vsakdo oboja.

Kazenski sodnik — poedinec na okrožnem sodišču je v četrti obravnavi kričel primer lažne prijave, ki odkriva žalostno eliko družinskega življenja.

Paragraf 139 kazenskega zakona pride redko kdaj na vrsto. Ta paragraf je določen za denuncijante, ki ovajajo na lažen in osebno masčevalen način ljudi.

Po tem paragrafu je bila od državnega tožilca dr. Hinka Lučovnika obtožena Pavla Berlotova, poročena šivilja, rojena 13. maja 1920 v Stični na Dolenjskem. Dejanja stani! Dne 16. septembra letos je obtožena prijavila vojaškemu oblastu v Ljubljani svojega moža Josipa, da ima na stanovanju pod podom pri peči skrito vojaško puško.

Na to njeno ovadbo je bila odrejena pri možu Josipu Berlotu natančna hišna preiskava, ki je ostala v celnem obsegu negativna. Ker je Berlotova navedla lažne in neutemeljene podatke, jo je vojaška oblast nato prijavila sodišču. Pri glavni razpravi je Berlotova kot obtoženka priznala, da je proti možu napravila ovadbo v gornjem smislu. Izgovarjala pa se je zdej, da je že nad 4 mesece ločena od svojega moža, je pa mogoče, da je mož v tem času oročje odstranil, ni pa mogla povsem odločno vztrajati pri svoji tretitvi in zagotovitvi o skritem orožju. Dve priči, ki sta dobro poznali družinske razmere pri Berlotovih, sta povedali, da sta ei bila oba Berlotova že dolgo v sporu in da je obtoženka pričama izjavila, da ne mara za moža in da bo že poskrbela, da pride v zapor, nakar bo stvari poprodala in zapustila Ljubljansko pokrajino. Josip Berlot je izjavil, da ga je žena že trikrat ovadila oblastem in da je imel zato vedno sitnosti. Po končanem dokaznem postopanju je sodnik izrekel sodbo, s katero je bila Pavla Berlotova obsojena na 5 mesecev strogega zaporu. To je jedro zanimive razprave! Razprava je pokazala, da je obtoženka delala ovadbe iz gole masčevalnosti in sovraštva.

Slavnostna številka »Prima linea«

Ob 20 letnici pohoda na Rim je izšla izredna številka »Prima linea«. Pod naslovom »Mi smo vedno »jutrice« je na prvi strani mogoča simbolična slika. V članku »Dvajset let trpljenja« je izražena vsa velika vera v Duceja in v fašizem. Na drugi in tretji strani opisuje članek vso borbo, ki jo je vodil Duce za dosego zmage fašizma, od začetka revolucije pa do danes. Pod naslovom »Na poti zgodovine« pripoveduje članek, kako visoko se je dvignila Italija pod vodstvom Duceja in kako verno mu sledi. Dalje je posebna stran posvečena italijanski fiktorski mladini in njenemu razvoju, kjer živahne slike najbolje ponazorjuje gorečo delavnost mladine. Poučni in pregledni so članki o korporativizmu, o javnih delih, o kolonizizmu, ponazorjene s lepimi slikami. Bogato je ilustriran članek »Duce in vojna«. Pomembne so besede o fašistični solidarnosti in o fašizmu v vojni. Ob zaključku je posvečena cela stran proslavi Zveze fašijev v Ljubljani ob dvajsetletnici jubileja pohoda na Rim. Prikazana je tudi spominska plošča, ki je bila s priručno slovesnostjo odkrita v spomin padlim fašistom v Ljubljanski pokrajini.

Sporočilo italijanskega kulturnega zavoda

Zavod za italijansko kulturo sporoča, da se bodo že najavljeni tečaj začeli v četrtek 5. novembra. Priporočila so tistim, ki bi se mogli le odločenih urah udeleževati tečajev, da se čimprej prijavijo in vpišejo, da ne bodo vsi sedeži še prej zasedeni. Kajti za vsak tečaj je število prostora določeno in tega števila ne bo mogoče prekoračiti.

Gospodarstvo

Inozemski kapital na Hrvaškem

Zagrebski »Ekonomist« prinaša zanimive podatke o inozemskem in tujem kapitalu, ki dela v hrvaških delniških družbah. Dne 14. junija 1941 se je nahajalo na Hrvaškem 718 delniških družb z glavnico 3.963,7 milij. kun. Od te glavnice se je nahajalo v hrvaških rokah 2.002,2 milijona kun ali 50,51%. Od ostanka 49,49% je bilo v rokah nehrvaških arijcev 39,19%, nearijcev 6,93%, neznanega izvora 3,37%. Po skupinah je znašal hrvaški delež: industrija 47,40% od 2.666,9 milij. kun, trgovina 42,88% od 205 milijonov, banke 51,6%, od 688,9 milij. in plošča 87,1% od 266,5 milij. kun. Po narodnostih se je nehrvaški kapital razdelil takole: prva številka pomeni milij. kun, druga odstotni delež, švicarski 302,3, 7,62, Zedinjene države 224,7, 5,66, Srbija 221,3, 5,58, nemški 179,9, 4,53, angleški 124,1, 3,13, češkomoravski 89,8, 2,26, holandski 73,8, 1,86, italijanski 73,8, 1,86, madžarski 59,1, 1,49, slovenski 46,5, 1,18, švedski 26,7, 0,67, francoski 20,3, 0,51, slovaški 19,3, 0,49, belgijski 17,8, 0,45 in razne države 73,4, 1,85%. Vsi ti podatki se nanašajo na stanje sredi junija 1941, v kasnejšem času pa so nastopile gotovo velike izpremembe, kar je v zvezi z izločitvijo židov. Poleg tega je bilo ustanovljenih tudi mnogo novih družb. Samo v letu 1941 je bilo ustanovljenih 51 delniških družb z glavnico 84,45 milijona kun, v prvi polovici t. l. pa še 26 d. d. z glavnico 240,1 milj. kun. Zlasti je zanimiva vedno večja udeležba države. Sredi leta 1942 je znašal delež hrvaške države pri 41 v industriji in trgovini poslujočih državah 970 milijonov kun.

Uljanik, d. d. v Zagrebu zvišuje glavnico od sedanjih 15 na 30 milijonov kun. Polovica dosedanje glavnice je bila vplačana v gotovini. Družba izkorišča najdišča nafte in zemeljskega plina in stoji v zvezi z družbo Metan, d. d. v Zagrebu.

Posojila za povečanje kmetijske proizvodnje na Madžarskem. Za izboljšanje zemljišč bo dalo madžarsko kmetijsko ministrstvo na razpolago kmetovalcem dolgoročno posojila na 12 let do znaka 450 pengó za katastralni oral. V prvih dveh letih za taka posojila sploh ne bo treba plačevati obresti, šele z začetkom tretjega leta začnejo teči obresti, ki bodo znašale 2% in s tem letom začne tudi amortizacija posojila. Poleg tega bo država poslala zastojni strokovnjake za proučevanje kmetijskih zemljišč onih kmetovalcev, ki bodo ta zemljišča hoteli izboljšati.

Zvišanje glavnice romunske narodne banke. Romunska narodna banka bo zvišala glavnico od 500 na 625 milij. lejev.

Japonski koncern Mitsui, ki je bil doslej izključno družinski delniška družba, bo dal zasebnikom na razpolago četrtino vse delniške glavnice. Glavnica znaša 300 milijonov jenov.

Novi bankovci v Bolgariji. Bolgarska narodna banka je dala v promet nove bankovce po 500 in 5000 levov izdaje leta 1938.

Portugalska je imela pri ljudskem štetju dne 31. decembra 1940 7.700.425 prebivalcev. Azori in Madeira štejejo 535.000 prebivalcev. Sama Lizbona je štela 702.000 prebivalcev.

Španska železarska industrija trpi zaradi pomanjkanja premoga. Zaradi tega bodo ustavili obrat 7 visokih peči, tako da jih bo delalo samo 11.

Jožef Löbel

Povest o insulinu

Mnogo zabavnejša se je zdela mrs. Wellerjevi biološka postaja. Sprva se je čutila sama sebi, da ji ni nič storilo, ko je stala v prostoru, kjer domuje pet tisoč podgan. Sicer so bile resda čedne, po tri ali po štiri, zaprte v pločevinastih kletkah, razvrščenih v neskončnih dolgih vrstah druga ob drugi in druga vrh druge; udobna so bila njihova stanovišča, da se je tudi njihov značaj udomačil. Kakopak! Saj so jim stregli skrbno, ko le kaj, saj so zanje uredili celo posebne hladilnike za poletje in pečice za zimo.

Tik podganjih staj so bili hlevi za stotine kuncev; le-tam je bilo v tem oddelku namenjeno posebno važno poslanstvo. Saj so bili tu v pravem pomenu besede poskusni kuneci, ki so na njih vsak nov »stvor« insulina preskušali, standardizirali in izmerili.

Samo tenke duri so jih ločile od smrtnih sovražnikov, psov, ki so dohle goste pozdravili z oglušujočim laježem in se lačni senzacije zagnali v mreže kletk, v katerih so bili zaprti kakšni dragoceni eksotični eksemplarji v menažeriji. V primeri s hrupom v tem prostoru, je bilo v naslednjem prostoru skoraj tiho. Zakaj tu so prebivale opice, ki jim je bilo brščas malo mar ameriških obiskovalcev. Samo ena izmed njih je postala nemirna, da, skoraj neprijazna: biolog, domačin tega oddelka, je pripovedoval, da je sklenila ta opica čudna prijateljstvo z neko belo — podgano, ki ji je bila družica v kletki. Kakor hitro se jima je pridružil kakšen tujec, se je opica zmerom bala, da prihaja izdajalec, ki ji bo ukradel prijateljico.

Prav nerada se je mrs. Wellerjeva ločila od čudne dvojice; toda moralo je biti, zakaj šele zdaj je prišlo glavno na vrsto: izdelovanje insulina.

Pravkar so prestopili prag neke lesenjače z velikimi čebri, polnimi nečedejenega surovega mesa, prav masnega, kakor je gospa dr. Wellerjeva presodila z gospodinjskim očesom. In nič kaj prida. To so bile »Sietsche«, sveže trebušne slinovke, ki jih je vdova Huwe še zmerom dan za dnem pošiljala iz klavnice.

Tik poleg čebrov je bilo vse polno visokih slamatnih košar, do vrha napolnjenih z neko suho snovjo, ki je bila videti kot žagovina. To je bil vsedek, ki je ostal od slinavk po izjetju soka; snov je bila popolnoma suha in kakor izlužena. Za klajo ni bila več, zato so jo rabili le še za gnojenje.

Ožemek, sok torej, so vlivali z denaturiranim alkoholom v velike steklenice, po videzu in obliki podobne steklenicam za vkuhanje. Razvrščene so bile po surovih lesnih mizah; v mnogih je bil pod rumenkasto plastjo alkohola rjavkast vsedek, v drugih pa bel vsedek na dnu brezbarvne tekočine. V onih je bil prvi ožemek, še ves onečisten z beljakovino in z drugimi primesmi; zato je tudi temen; v teh je bil pa že čistejši, zatorej jasen. Brž ko se je tekočina popolnoma zbristila, ko alkohol ni našel nobene nečistoče več, da bi jo vsrkal, so ga dali izhlapevati.

V prostoru, kjer je alkohol izhlapeval, je bil tako zadušljiv zrak, da bi bil še tako zloglasni pivski beznec v čast. Človeku se je zdela, da bo postal pijan ko čep, če bi samo nekaj trenutkov ostal v tem ozažju. Drugo za drugim so stala stola, spominjajoča na knjižne police; v plitve pločevinaste skledje na njih so izlivali tekočino iz onih steklenic. Nekakšen umeten samum je neprestano vel čeznje, valujoč topel zrak, ki je sušil alkohol. Kar je poljej ostalo na dnu, je bil bel, kristalast prah.

»In ta dragi alkohol pustite, da ga kar na tisoče litrov izhlapi v nič?« je vprašala mrs. Wellerjeva, ki jo je spet premagala gospodinjska žilica.

»Da! Poskušali smo že na vse mogoče načine, da bi ga prestregli za kesnejo rabo. Toda to ga je tako podražilo, da bi še v najdražji lekarni ne bil tako drag.« So ji povedali.

»In ta beli prašek na dnu?«

»Je insulin!«

V pokrajnem laboratoriju jima je neka mlada dama v beli halji, doktorica kemije in prav posebno čislana specialistka za izdelovanje insulina, pokazala polno steklenico tega dragocenega prahu.

»To je poldruga kila insulina, je smehljaje se dejala. »Napravili smo ga iz 12.000 kilogramov trebušnih slinavk.«

Dvanajst tisoč kil! Gospa dr. Wellerjeva se je od začudenja kar za glavo prijala. Njen mož se je pa spomnil, kako je profesor Zuelzer takrat navdušeno zavrisnil, ko mu je zmagovalno sporočil, da se mu je končno vendar posrečilo dobiti sto kil, celih sto kil za predelavo!

Toda že se je spet oglašil njun vodja. »Zdaj bi nemara lahko šli dalje,« je dejal. »Kako napravite iz tega praška raztopino, kako z njo polnijo skulice, da so že kar pripravljene za bolnike, to boste videli kasneje v tako imenovanem oddelku za konfekcioniranje. Rad bi vam pa še pred pokazal, kako insulin preskušajo in mu določijo enote, zastran prave odmere doz.«

(Dalje.)

Partizanski napad na Bizovik klavarno propadel

Bizovik, 28. oktobra.

V noči od 21. na 22. oktobra so partizani izvedli napad na vaško stražo v Bizoviku. Izrabili so megleno in deževno noč in pa bližnji gozd. — Vaška straža je imela svoj oddelk razdeljen na dve strani v vasi in to so komunisti po svojih obveščevalcih izvedeli že teden dni poprej. Partizani so se prikradli v vas in razmešili strojnico okoli hiše, v kateri je stanovala vaška straža.

V vas so prišli okoli 10. ure zvečer, ob pol enih pa so začeli napadati. Vaško stražo so hoteli presenetiti, toda straža so se med seboj hitro obvestili s streljanjem. Da si so bili partizani dokaj številni, s svojimi strojinami in oddelki niso mogli ničesar doseči. Zato so začeli metati na hiše bombe, zažigalne bombe in jih polivati z bencinom. Na enem kraju se jim je posrečilo hišo zažgati. Toda branilci v hiši so streljali nazaj do tedaj, dokler so se zaradi naraščajočega požara morali umakniti v klet. Partizani pa so streljali vedno bolj besno in kričali na svoje oddelke ter jih zmerjali, ker niso bili dovolj »pogumni« pri naskoku. Branilci pa so odbijali vse napade z lahkoto. Borba je trajala od pol enih do pol štirih zjutraj. Šele tedaj so se branilci umaknili v klet. Partizani so mislili, da so člani vaške straže mrtvi, zato so se spravili na sosedno hišo, ki so jo najprej popolnoma oropali in vse pokradli, kar se je dalo odnesti, s seboj pa odvedli mater in hčer. Mater so kmalu izpustili, hčerko pa odvedli v gozd. Predno so odšli iz vasi, so še to hišo zažgali.

Dasi ko partizani zelo dolgo napadali, vendar niso od vaške straže nikogar zadeli. Oplaznen je bil samo en član vaške straže, pa se je nato boril še naprej. — Partizani so morali imeti mnogo žrtev, ker je bilo naslednjega dne vse krvavo, vendar so žrtve odnesli s seboj.

S seboj so odvedli pošteno in pridno dekle Prepeluh Francko, ki se še sedaj ni vrnila. Kdor

ve, kaj to pri partizanih pomeni, mora sklepati, da so si partizani naložili na svojo vest zopet življenje nedolžnega dekleta.

Člani vaške straže pa so se dobro držali in vzdržali vseh bombam, zažigalnim bombam in bencinu. Niti ene žrvice ni bilo na njihovi strani.

Uničena komunistična tolpa

Ljudstvo se je odločilo iztrebiti uničevalce našega naroda, četudi se skrijejo vsi pod zemljo. Tudi tam jih bo dosegla roka pravice. Tako so dobili vojaki iz Otočca s pomočjo kmečkih fantov iz okolice v jami pri Starem gradu blizu St. Petra med ljudstvom znane slovitte zločince in ljudske ustroševalce, ki so se klatili tod in se skrivali po raznih podzemskih jamah. Podzemljani so bili silno presenečeni, ko so jih obkolili. Ušvi, raztrgani in umazani so prihajali drug za drugim iz jame in se vdajali. O kaki borbi ni bilo govora. Ti »borci« so bili sijnakle le nad neoboroženim ljudstvom, nad ženami in otroki, ki so jih klati, streljali, njihove nezavarovane hiše pa oropali, da so potem lahko nadaljevali svoje podzemeljske roparske življenje.

Tako so se vdali Mirko Florjančič iz St. Petra, Jože Zura, ključavničar iz Zagrada, Alojzij Gregorič, čevljar iz Grčevja, in Vinko Kos iz Novega mesta, slovili krvolok in zločince. Tu so ujeli še dvoje deklet in družino Šajorice in morilec Paderšiča, ki pa si je sam vzel življenje in so mrtvega potegnili iz jame. V jami so seveda našli precej orožja in streliva ter živeža ter propagandnega komunističnega materiala.

V sosednji bližnji jami so ujeli še tri moške, med njimi agilenega partizanskega zaščitnika Medveda Franca iz Čenčje. Vsi tri, razen J. Zureta, so bili že ustreljeni v St. Petru. Slovitte Kosovo prijateljice Slavke Becete niso dobili v jami, pač pa njeno sestro Marijo, ki je prav tako prejela zaslužno plačilo.

Jožeta Zureta, ki je bil med najhujšobnejšimi, so odpeljali v Novo mesto, kjer ga čaka zaslužno plačilo.

Okolice Smihela pri Novem mestu je strahoval sloviti delomržen partizan Vončina Janez iz Smihela. Zločinski tip, ki se je pridružil partizanski »vojski«, je največkrat hodil na Brod in grozil ljudem.

Ko se je pred dnevi zvečer spet pojavil na Brodu in grozil, ga je neki domačin pobil z vilami, ker ni imel pri sebi drugega orožja. Ljudje so se kar oddahnili, ko so zvedeli, da je padel ta rokovanjač. Vončina so pokopali z nekim drugim neznanim partizanom, ki je padel v spopadu ob železniški progi pri Birčni vasi, na smihelskem pokopališču.

Zamenjava bivših jugoslovanskih državnih papirjev za madžarske državne papirje. Dne 21. oktobra je izšel odlok finančnega madžarskega ministra o zamenjavi bivših jugoslovanskih državnih papirjev za madžarske državne papirje na Madžarskem. Zamenjani bodo notranji in zunanji bivši jugoslovanski državni papirji. Pogoj je nadalje, da morajo lastniki imeti svoje bivaličke na Madžarskem dne 1. decembra lani. Lastniki vseh papirjev bodo dobili v zameno enake madžarske državne zadolžnice kot so jih dobili lastniki nekdanjih češkoslovanskih papirjev in sicer delne obligacije 4,5% amortizirati se imajoče madžarske državne rente iz leta 1941. Obrestovanje teh obligacij se je začelo s 1. julijem lanskega leta. Zapadejo pa te obligacije najkasneje do 31. decembra 1978. Zrebanja so vsako leto dvakrat. Zamenjava se izvrši po tečaju 10 dinarjev za pengó. Tečaj prevzema pa znaša od 42 do 92%. Papirje je oddati do 22. novembra 1942.

Sanje in resnica

Delcasse, francoski zunanji minister, ni nič prikrival, kako je bil razočaran. Izjavil je ruskemu veleposlaniku, da se bo Francija pridružila carjevemu predlogu samo tedaj, ko bo izvedela za točen spored konference. Francija je točno izvajala mirovno pogodbo, ki je bila sklenjena v Frankfurtu, da so njena čustva o tem miru znana. Zato je pač dovolj dokazala, kako ljubi mir. Kdor zahteva več od nje, je krivičen. Francija ni mogla znova podajati izjave o ozemlju, ki ga je v zadnji vojni izgubila. Ko je Muravjev v Petrogradu zagotovil francoskemu veleposlaniku, da Rusi nikakor ne mislijo na razorožitev, ampak samo na omejitve oboroževanja in da se o razorožitvi sploh ne bo govorilo, je Delcasse izjavil, da je zadovoljen.

Toda ruska vlada je menila, da mora storiti še kaj več, da bi bila vlada v Parizu pomirjena. V oktobru so obiskali Pariz Kurpatkin, Muravjev in Witte. Tedaj je bila kriza zaradi Fašode na višku. Ruski vojni minister je ugotovil, da so francoski vojaški krogi bili zelo pobiti. Francozi so se 27 let trudili z oboroževanjem, sedaj pa se jim je zdela, da bodo vse izgubili. Vojaški poveljniki so celo dvomili o vrednosti pogodbe, ki je bila leta 1893, sklenjena z Rusijo. Zato jih je bilo težko prepričati, da Francozov niso vprašali za svet, da se ne bi zdela, da je to francosko-ruski dogovor, proti kateremu bi se takoj izrekle države trojne zveze (Nemčija, Avstrija, Italija). Kurpatkin je poudarjal, da Rusija ne mara vreči med staro šaro pogodbo s Francijo, prav tako pa ne mara načelniti vprašanj iz frankfurtskega miru, ali pa ovirati Francije pri oboroževanju. Francozi so se prepričali, da je ruski načrt neškodljiv, toda predsednik republike Faure je izjavil ruskemu vojnemu ministru: »Mi imamo svoje zadeve in konferenca nas ne sme ovirati, da jih po svoje urejamo.«

Jasno je, da bi ruski predlog popolnoma propadel, če Nemčija ne bi menila, da bi bilo prav ruski predlog v celoti podpreti.

Nemčija pa je bila tedaj najmočnejša kontinentalna država. Car se je zato obrnil na nemškega cesarja, svojega prijatelja. Viljem je rad podprl zamisel svojega mladega bratrance, dasi je menil, da je vse to čisto navadna utopija. Rusija zbira že leta in leta orožje — je pisal — in gradi železnice samo v strateške namene. V zadnjem času je sestavila obsežen načrt za gradbo vojne mornarice. Država pa je lahka zaradi slabih letin. Ker v Parizu ni dobivala več posojil, se Rusija boji, da bi jo druge države prehitile v oboroževanju in se trudi, da bi to na vsak način preprečila.

Najbrž se nemški cesar niti ni zavedal, kako je bilo to njegovo stališče pravilno. Vendar Viljemovo stališče za sklep nemške vlade ni bilo odločilno. Cesar in Bülow sta storila vse, da ne bi Rusija postala sovražnica Nemčije. Nista hotela, da bi bila Nemčija skala v globini morja, ob kateri bi se razbil ruski načrt mirovne konference. Menila sta, da bo Anglija tista, ki bo razbila ruske račune. Viljem je zato takoj odgovoril carju Nikolaju II. in ga hvalil zaradi njegovih človečanskih zamisli: »Odslej naprej vam bo svet izkazoval čast, tudi če bi praktični del konference propadel.« Cesar je obljubljaj, da bo nemška vlada zelo resno proučila vse ruske predloge.

Le malo je mogoče povedati o angleškem uradnem odgovoru na ruski mirovni poziv. Balfour je v odsotnosti Salisburyja vodil zunanje ministrstvo in je najprej izrekel le nekaj naklonjenih besed. Šele v oktobru je angleška vlada pristala na predlog mednarodne konference. Zunanji minister je najprej zahteval od ruske vlade zagotovilo, da na konferenci ne bodo obravnavali nobeno aktualno zadevo, predvsem pa, da ne bodo govorili o razmerah na Kitajskem in v Egiptu. Salisbury je pozval k sebi nemškega veleposlanika in mu rekel, da se mu zdi načrt za mednarodno mirovno konferenco brez vsake »resne« podlage. Tudi če bi države pristale na omejitve oboroževanja, se to dejansko ne bi moglo izvesti.

Angleško javno mnenje je bilo zelo razdeljeno. Ljubezen do miru in človečanske ideje so bile globoko zasidrane med ljudstvom.

Mnogo cerkvenih osebnosti, mnogo vodilnih liberalnih politikov, delavske zveze so se izrekle za spored mirovne konference. William Stead, ravnatelj revije »Review of Reviews«, ki je v svoji reviji ustalil temelje za moderno angleško vojno brodrove, je takoj prevzel rusko misel in jo zagovarjal. Bil je velik rusofil ter velik pristaš miru. Zato se je takoj predal organizaciji »mirovne križarske vojne«. V jeseni 1898 je obiskal evropske prestolnice in v Livadiji ga je sprejel tudi ruski car. Toda Stead se je vrnil razočaran; izjavil je, da javno mnenje v Evropi še ni godno za mir. Toda v Angliji so se začela razna zborovanja. Gibanje se je opiralo na cerkve in delavske organizacije.

Med tem ko je Stead razplamteval javno mnenje, so angleški politiki bili raznega mnenja. Na Rusijo so mnogi državniki gledali z nezaupanjem, predvsem zaradi vprašanj Daljnega vzhoda. Vodilni angleški listi so carjev poziv proglasili za veliko hinavščino, s katero je Rusija samo hotela pridobiti na času, da bi se bolj pripravila na bodočo vojno. Nekateri pisatelji so javno izjavljali, da ni res, da bi orožje uničevalo Evropo (blagostanje v Nemčiji in v Franciji narašča zaradi proizvodnje orožja), drugi pa so zopet pisali, da vojna ni vedno zlo. Anglija ne sme pozabiti na svoje vojaške tradicije, prav tako pa ne sme zatajiti ljubezni do miru.

Rekli smo že, da ljubezen do človeštva ali pa splošna dobrot nista imela nič opraviti v načrtu Nikolaja II. za mirovno konferenco. Ruska vlada se je za načrt odločila iz praktičnih in stvarnih razlogov. Ves svet je bil zmuden in ni vedel, pri čem je. Vedeli so, da je oborožen mir nevaren, toda vedeli so tudi, da je neizvedljiva omejitve oboroževanja. Zato so vsi na Rusijo gledali z nezaupanjem. Zato so se celo bali, da ima Rusija neke posebne načrte, da bo na konferenci načela razna nova vprašanja, in namesto da bi se konferenca končala s splošno pomiritvijo, bi lahko sprožila tolikšne prepire in težave, da bi se končala z vojno, ne pa s splošno pogodbo, ki bi vsem poročila mir.

(Dalje.)

Monsignor Alojzij Markež — šestdesetletnik

Danes 30. oktobra obhaja msgr. Alojzij Markež, ekonom zavoda sv. Stanislava v Baragovem semenišču, svoj 60. rojstni dan. Rodbina Markežev izvira iz Bohinja. Njegov oče je bil ugleden trgovec z lesom in gostilničar na Jesenicah. Alojzij je obiskoval ljudsko šolo na Jesenicah in v Beljaku, dokončal gimnazijo v Kranju, vstopil v ljubljansko bogoslovno semenišče, pokel 1. 1906 na Brezjah novo mašo in je po dokončanju bogoslovnega študija 1. 1907 nastopil službo prefekta zavodu sv. Stanislava v St. Vidu nad Ljubljano. Že kot prefekt je pomagal tedanjemu rektorju Francetu Ušeničniku pri gospodarstvu. Po njegovem odhodu iz zavoda je postal A. Markež gospodarski upravitelj zavoda in je ostal na tem mestu do danes.

Kaj vse izraža kratki stavek: »Tri in trideset let ekonom v zavodu sv. Stanislava,« ve le tisti, ki je imel ves ta čas priliko bliže opazovati delo ekonoma Markeža v zavodu sv. Stanislava. Ekonom Markež se je s svojim gospodarskim delom teoretično in praktično kmalu usposobil za veliko ekonomijo. Saj se je pod njegovim vodstvom zavodska ekonomija razširila na vse panoge, ki jih taka hiša potrebuje. Ekonom Markež je pridobil zavodu nove parcele, postavil novo gospodarsko poslopje, imel mnogo skrbi in truda z napeljavo vodovoda, s centralno kurjavo, z novimi pečmi itd. V stiske in težave je prišel šentiviški zavod, ko je 1. 1917 vojaška oblast zasedla skoraj ves zavod za zasilno vojaško bolnišnico. A ekonomovi iznajdljivosti in spretnosti se je posrečilo, da zavod ni trpel zaradi prehrane in da je za dijakke dobil potrebne prostore drugje v St. Vidu, tako da šole ni bilo treba prekiniti niti tisti dan, ko se je v zavodu kuhalo za 1200 ljudi.

Čez pet mesecev smo se sešli v Baragovem semenišču kjer nam je g. ekonom uredil novo bivališče tako rekoč iz nič in čez noč. V Baragovem semenišču je bilo treba tako rekoč zavod na novo ustanoviti. Imeli smo le prazne sobe na razpolago, drugače nič. Delavci so prihajali in odhajali, istočasno so prihajali dijaki in v nekaj dnevih je bilo vse potrebno delo dovršeno, luč je svetila, sebe so bile opremljene.

Gospod ekonom Markež Alojzij pa ne skrbi samo za materialni obstoj zavoda sv. Stanislava, ampak njegovo delo je zelo vidno tudi pri mnogih naših gospodarskih ustanovah in organizacijah; prav po Gregorčičevih: »Ne samo, kar veleva mu stan, — kar more, to mož je storiti dolžan.«

Njegovemu neumornemu delu pa dajejo še posebno vrednost njegove osebnostne vrline: vzgledno duhovsko življenje, njegova nesebičnost in dobrota. Ne samo, da pri svojem delu, s katerim bi se marsikdo lahko na pošten način okoristil, ne išče osebne koristi, ampak kjer le more, pomaga drugim. Koliko jih je, ki jim je z nasvetom in dejanjem pokazal pravo pot v prihodnost, jim z lastnimi žrtvami pomagal do gospodarskega napredka in osamosvojitve. Komur more, pomaga, kakor more; njegova pisarna je vedno polna; ekonom mora vse vedeti, vse imeti, kar kdo potrebuje; vsak se nanj

obrača: dijak, uslužbenec, profesor. Vsakemu ustreže, če more. Pri vsej tej obleganosti in zaposlenosti pa vedno ohrani nek blagodejni mir, vedrost, ki vliva zaupanje, nek sokratičen humor, optimizem, ki je tako potreben za družabnost.

Zato je naš g. šestdesetletnik tako znan in

Partizansko ubijanje v Višnji gori

Jože Radelj, ustrelen od partizanske krogle v noči na 18. oktober v vasi Sp. Brezovo pri Višnji gori.

Že dolgo časa so obetali partizani, da bodo napadli vas Sp. Brezovo pri Višnji gori. Ni jim šlo v račun, da so se jim fantje postavili po robu, da jim niso hoteli več dajati hrane, jih ob vsaki priliki izganjali iz vasi in se niti eden ni dal pregovoriti, da bi odšel k njim v gozd. Fantje so se z gnušom odražali, da bi spremljali njihove roparske pohode ali gledali njihove zločine.

Zato so jim partizani še dalj časa obljubljali, da se bodo maščevali nad njimi. In njihova grožnja se je res izpolnila.

V noči na 18. oktober so okoli desete ure zvečer pridli kot čreda divjih zveri pred vas in začeli z obkoljevanjem. Naredili so zasede in začeli pozivati moške, naj jim izročijo orožje, sicer bodo vse od kraja poklali kot mačke.

Toda njih grožnja je bila zastoj. Ljudje so vedeli, kaj bi sledilo, če bi se vdali. Saj so ne enkrat ali dvakrat, temveč neštokrat bili priča strašnim prizorom, ko so zvezane, prepetene in oblite s krvjo peljali moške skozi vas in so nato neštokrat njih oči bile polne groze, ko so videli, da si sami kopljejo grob. Obupni glasovi, kriki in ječanje so jim bili še čisto sveži pred očmi. In prav isto bi se zgodilo tudi z njimi, če bi padli zdaj v roke tem nečlove-

Nova žrtev komunistov

nikdar ni storil nikomur nič zlega, storili najhujšega. Na žalost pa so zvedeli šele sedaj, da so ga partizani odvedli v gozd samo zato, da so nad njim izvršili takoj smrtno obsodbo. Vsem njegovim dragim naše iskreno sožalje.

priljubljen v naši javnosti. Spoštuje ga vsak kdor ga pozna, pa naj bo to človek, ki ima z njim poslovne stike, ali zavodski uslužbenec. Tudi dijaki poznajo njegovo dobroto in prizanesljivost, dasi jim zabičuje najbolj nepriljubljen predmet: plačevanje letnine.

Vsi njegovi mnogoštevilni znanci in prijatelji ključno msgr. Alojziju Markežu ob njegovi šestdesetletnici: »Gospod ekonom, Bog Vas ohrani še mnogo let v službi naroda in zavoda!«

škim zverem. Zato so se umaknili v hiše, fantje so zgrabili za puške in čakali, kaj bo. Po desetih minutah se je začel boj. Partizani so spočetka mislili planiti v hiše, toda že prvi strel iz hiš so jim tako preplašili njih junška srca, da si ni nihče več upal v vas.

Ker se niso mogli znesti drugače, so zažgali posestniku Gorsetu kozolec, ki je izven vasi, in je pogorel do tal. Izropali so tudi na samotni stojajo hišo Andrejkove Mice in odnesli vse, kar se je sploh dalo odtrgati. Zažgali so tudi hlev, ki je popolnoma pogorel. Nesreča je hotela, da je padel zadet od partizanske krogle 20 letni Jože Radelj, odlični katoliški fant, med vaščani najbolj spoštovan in priljubljen. S štiriinimi fanti je namreč šel reševati svojega očeta v domačo hišo, ki stoji nekoliko izven vasi. Videl je očeta in svoj ljubi rodni dom v nevarnosti pred požigom in ropom, hotel ga je rešiti, čeprav z največjo življenjsko nevarnostjo ali smrtjo. In res. Ko se je približal domu, je nenadoma iz zasede počila partizanska puška in ubila nedolžnega fanta. Komaj se je zgrudil, so že trije planili na uboga žrtev in ga še mrtvega tolkli. Ker niso mogli nobenega drugega dobiti v roke, so se znesli nad njim. Ubogi fant! Noben partizan si ni upal v vas. Jezni in preklinjajoč so z dolгими nosovi morali oditi. Po krvavih sledeh in po nekaterih obupnih klicih se more sklepati, da je padlo vsaj nekaj partizanov. Ljudje sodijo, da je partizanski napad vodil prosluli partizan domači učitelj Turnher. Začuden se sprašujejo, ali se s takim banditskim divjanjem, pokoljem in požigi osvobajajo naša toliko trpeči narod.

Isto noč so v vasi Dedni dol popolnoma izropali Ahlinovo hišo. Slavne partizanske priljeznice, ki so jih ljudje, skriti v bližini, čuli in videli, so kradle denar, živila, obleko, sploh vse, kar jim je prišlo pod roke in odnašale na pripravljene vozove. Pokradli so jim prašiče in pobrali z eno besedo vse, tako da so kot bežali na cesti. Omahovnim so odpeljali iz hleva vso živino. Pri Koščaku so ukradli dva pitana vola in premetali vse pohištvo. Ker fantov niso dobili doma, so odpeljali najmlajšega 14 letnega sina in 20 letnega Borštarnja Alojzija, o katerih ni več upanja, da bi jih domači še videli. Vsi namreč prav dobro vedo, da zločinski komunistični partizan

»ne jenja prej, dokler ni zadnja sraga krvi prelita, dokler njih kdo sope, ki jim bila je vera čez vse draga.«

(Prešeren.)

Ljudstvo je bilo brez orožja in brez obrambe. Zato je moralo z neizmerno bolečino in obupom gledati, kako ropajo njihove domove in poslopja.

In kje so zdaj tisti, ki še danes trdijo in se šopirijo na vsa usta, da še noben partizan ni niti lasu skrivil kakemu človeku, da so vsa poročila o umorih in požigih izmišljena, da časopisi prinašajo potrditve poročila, da ljudstvo komaj čaka, kdaj jih pride partizanska roka odrešiti, in še druge take neumne besede, ki jih verjamejo le tisti, ki so še zmeraj vsega presiti in lagodno sede za kavarniško mizo. Naj pridejo zdaj in si ogledajo izropane hiše in prazne hleve, naj si ogledajo obupane kmečke obraze, ki tik pred zimo ne vedo, kje bi si poiskali vsaj za silo tople obleke in kako bi ob praznih kašah vsaj kaj malega dobili za nedolžne lačne otroke. Pridite in pogledajte, potem vam bodo od groze onemela usta in se za vselej zavezali jeziki.

Iz gospodarstva

Iz trgovinskega registra. Pri tvrdki Matej Orehek, trgovini z mešanim blagom v Ljubljani je bil vpisan javni družbenik Orehek Matej ml. in izbrisana njegova prokura. — Izbrisana je bila podružnica Julija Meinla, d. d. v Ljubljani, ker je bila prepričana Juliju Meinlu, trgovcu v Triesteju.

Ureditev podnajemnin v Italiji. V kratkem bo izšel, kot poročila turinska Stampa, zakon, po katerem bo urejeno vprašanje cen za podnajemnike. Cene soh, oddanih v podnajem, se ne bodo smele zvišati nad stanje, ki je bilo v veljavi dne 30. julija 1940. Nadalje bo dana možnost revizije najemnin za podnajemnike.

Nevidni svet

Težkoče za razumevanje, ki se mora intelektualce z njimi boriti, če se pojavi pred njim, recimo v umetniški ali filozofski razmiselnosti, vprašanje nadzemskega, nevidnega, onstranskega, izvirajo večidel iz pomanjkljivega shvačanja tistega, čemur pravimo »v est«. Saj je vprav vest tisti klic iz nevidnosti, ki ga ni moči preslišati, ki z gotovostjo doseže tudi intelektualca, čeprav večkrat proti njegovi volji. Le to je, da je navadno preveč brezbrizen, da bi se hotel vprašati, odkod je ta klic.

V Homerjevi »Odisejadi« je govor o tistem kralju, ki ga je junak epa na svoji vožnji v Trojo prosil smrtosnega kačjega strupa. »Toda on ga ni dal, ker se je bal večnih bogov.« Ta grški otoški kralj je vedel, čeprav na svoj poganski način, da biva neki nevidni svet.

Čut odgovornosti sprito višjih sil, in čut potrebe, da poslušajo opomine iz nevidnega sveta in da delujejo sporazumno s tem svetom, pa je moderni človek skoraj povsem izgubil. S tem je izgubil vsakršno zvezo z onimi, nadzemske delujočimi silami, ki že njih priznanje samo podeli temu razcefranemu življenju celotnost in plodovitost. Saj je pradamovina nas vseh — nevidni svet.

Ta izguba je predvsem odhod, ker je človeški spomin tako žalostno opešal. Saj bi moral že sam spomin na izvor zahodne kulture razodeti usodno prvenstvo te skupnosti tudi takemu človeku, ki noče ničesar vedeti o poseganju nevidnega sveta v vidni svet. V Kempfnerovi »Hoji za Kristusom« pravi Bog človeku: »Pozabil si, da je tvoj grozid iz moje trte.« In zares: Vsa moderna civilizacija, dasi je svoje delovanje tako enostransko navezala le na ta svet, izhaja v svojih nravnih in duhovnih temeljih še zmeraj iz »trte Kristusove«. Brezverski in protiverski zagovorniki »človeških pravic« in »napredka civilizacije« prav nič ne vedo, koliko so glede na svoje tako hvalisane dobranske dobrine dolžni prav krščanstvu. Vse te tobine, ki se današnji intelektualci s svojo samozvestjo, filozofijo in znanstvom opirajo nanje, imajo svoje korenine v ustanovi Cerkve, kot pozemski zastopniki nevidnega sveta. Vprav samostani zgodnjega srednjega veka so bili tisti delavci, ki so zrele sadove staroveške kulture presadili na neobdelane njive necivilizirane Evrope, in ki so tedanje »barbare« učili brati, pisati in orati.

Odpad od onega nevidnega, temeljnega sveta je imelo za posledico najbolj zagonetne pojave. Razvrstitve nravnega sveta se je razpršila, koder niso več slišali klica iz nevidnosti. Posledice tega »prevrednotenja vrednot« — kakor pravi Nietzsche usodnemu prekucstvu v ocenjevanju vrednot — pa vidimo dandanašnji. Kak človek, ki je moralno na visoki stopnji, utegne v poedinih, mogoče odločilnih primerih ravnati popolnoma nemoralno, ker je izgubil stike z nevidnim svetom, ki je sicer kot zanesljiv zakonodajalec zmeraj kazal pot njegovega delovanja. Tako se more pripetiti, da se v kaki družini glavnica globoko pobožnosti, ki je ondi že stoletja založena, v kakem potomcu nenadoma izmalči v neznanosni demonsko silo, ki neposredno pospešuje delovanje podtalnih oblasti. Kako skušajo te podzemne sile večkrat vplivati tudi na najvišje duhove, nam pokaže zgodba o skušnjavcu Kristusovem na tistem mestu, kjer je Zvečičarju na ponudbo, da bi se s pomočjo hudobnega duha, torej brez ozira na neločljivo vez z nevidnim svetom, uveljavil na tem materialnem svetu. A Zvečičar je odgovoril na to ponudbo z besedami, ki so edino merodajne za ravnanje in zgodovino krščanskega sveta: Poberi se izpred mene, satan!

Šele takrat, če se človek trdno drži mogočne skupnosti med vidnim in nevidnim svetom, more pričakovati, da bo kos pozemskim vprašanjem. Miselnoto pravičnost, miselnost dolžnosti drug do drugega, odgovornost sprito bližnjega — utegnejo priti na dan le tedaj, če so zakoni nevidnega sveta zares upoštevani. Le navidezno je kraljestvo Kristusovo samo kraljestvo nad tem svetom: v resnici je Kristus tudi Gospod življenja. Samo On upravlja sile rasti, ki so človeku skrite. Samo njemu je znana skrivnost vseh stvariteljskih del na zemlji.

Samo zveza z nevidnim svetom zagotavlja vidnemu svetu njegov obstoj.

Nove italijansko-hrvatske železniške tarife bodo stopile v veljavo dne 1. novembra. Nove tarife bodo veljale za osebni, prtljajni in blagovni promet. Nadalje pa bodo veljale tudi za tranzitni promet med italijanskimi postajami čez nemška in hrvatska ozemlja.

Reforma delniškega prava v Bolgariji. Bolgarska vlada je izdelala predlog za reformo delniškega prava v Bolgariji. Za delniške družbe je predpisana minimalna glavnica 1.5 milij. levov, za komanditne pa 0.5 milij. levov. Poleg tega bodo morale vse družbe tudi rezervni sklad, ki bo dosegel višino glavnice. Nadalje predvideva osnutek zaščito malih in manjših delničarjev. Povečana bo odgovornost upravnih in nadzorstvenih svetov.

Novo odkrito Groharjevo delo

Ljubljana, oktobra.

Veliki slovenski umetnik, pokojni impresionist Ivan Grohar je bil za svojega življenja izredno plodovit ter je ustvaril celo vrsto odličnih umetnin. Njegova dela pa so imela tako usodo, da je Grohar dobival zanje bore malo, dasi so že sodobniki prav dobro vedeli za visoko kakovost Groharjeve umetnosti. Dandanes je seznan Groharjevih umetnin kolikor toliko popoln in naši umetnostni zgodovinarji imajo tako rekoč v evidenci vsa Groharjeva dela. Od časa do časa pa se pojavi na našem trgu kaka nova umetnina z Groharjevim podpisom in delana na njegov način. Ljubitelji Groharjeve umetnosti morajo biti zelo opretni, zakaj po navadi se izkaže, da gre za navaden falzifikat. Taki falzifikati so zelo spretno narejeni in premetijo tudi kakega poznavalca.

Te dni pa se je oddločil neki ljubljanski ljubitelj umetnin, da proda neki portret, o katerem je domneval, da je to Groharjevo delo.

Trgovec g. Anton Kos, v čigar salonu je ta portret razstavljen, je izrazil domnevo, da gre tokrat res za pristnega Groharja. Vendar je dal pregledati portret mojstru Rihardu Jakopiču, Groharjevemu tovarišu. Jakopič sam dobro pozna Groharjevo umetnost ter je na drugi strani portreta s podpisom potrdil, da gre res za Groharjevo delo, ki je nastalo okoli l. 1900. Enako se je pri Narodni galeriji sestala komisija naših najboljših poznavalcev Groharja in ta komisija je soglasno potrdila, da je to delo res pristen Grohar. Tudi uradno potrdilo Narodne galerije je sedaj na drugi strani portreta. Tako je nedvomno ugotovljeno, da imamo opravka s pristno Groharjevo umetnino, ki dosedaj naši širši javnosti še ni bila znana.

Portret predstavlja starejšega bradatga moža z očali. Portret je odlično ohranjen in predstavlja res lep dokaz velike Groharjeve ustvarjalne sile. — Na novo odkrito Groharjevo umetnino opozarjamo vse ljubitelje umetnosti!

KULTURNI OBZORNIK

Bogoslovna knjižnica

Kakor poroča zadnji Vestnik Ljudske knjigarne (št. 3-5), se je ta založba odločila za velikega poteznega dejanje: za izdajo sistematične zbirke religioznih in bogoslovnih knjig pod naslovom Bogoslovna knjižnica. Ze zdavnaj se je na našem knjižnem trgu čutila potreba po enotni zbirki mojstrov religioznega pisanja vseh časov ter študij o življenju največjih močev Cerkve, kakor tudi knjige, ki navajajo religioznega človeka k asketici in bogoljubnem življenju. Zdjaj so take knjige izhajale samo sporadično, največkrat celo v obliki molitvenikov (n. pr. Hoja za Kristusom, Filoteja itd.), sedaj pa bi se vse to strnilo v sistem pod močnim enotnim vodstvom ter se načrtno prevajalo in pisalo v našem jeziku o najvišjih stvarih: o Bogu in življenju pod zornim kotom onostranstva in katoliškega religioznega nazora. Pred leti je zabela Mohorjeva knjižnica izdajati Zbrana dela cerkvenih očetov pod uredništvom vseuč. prof. prelata Lukmana. Sedaj je to plodno delo v okviru Mohorjeve družbe prenehalo ter se prenelo v okvir te nove, še širše zasnovane knjižne zbirke. Bogoslovna knjižnica bo izhajala v okviru Ljudske knjigarne pod vrhovnim uredništvom vseuč. prof. prelata Dr. Alojzija Odarja ter bo obsegala na leto štiri knjige. Program si je postavila takole: obsegala bo dve seriji. Prvo bo predstavljala že ustanovljena zbirka Izbranih del cerkvenih očetov, ki jih bo urejal dosedanj urednik vseuč. profesor prelata Dr. F. Ka. Lukman. Prvi zvezek — Svetega Janeza Krizostoma Izbrani spisi l. zv. v prevodu prof. Lukmana in pokojnega prof. F. Omerza je izšel že pred kratkim (str. 332) v obliki in obsegu prejšnjih zvezkov, ki so izšli pri Mohorjevi družbi in so že zdavnaj pošli. Zato se bodo ti prejšnji zvezki ponatili ter se tako uvrstili v to novo zbirko. Tako bo zbirka na novo podala Sovretov

prevod sv. Avguščina Confesiones (Izpovedi), Apostolske očete in izbrane spise sv. Ciprijana in sv. Hieronima. Za bližnji novi spored pa je dala govore sv. Avguščina o Janezovem evangeliju (XIV—CXIII) v prevodu dr. Lukmana, modroslovne spise sv. Avguščina v prevodu prof. Strupija ter sv. Avguščina De civitate Dei (o božji državi) v prevodu prof. Belca. Nato izbrane spise grških apologetov II. stol. v prevodu dr. Lukmana in pokojnega prof. Omerza ter pokojnega dr. Zupana. Sv. Janeza Krizostoma homilije o Matejevem evangeliju bo priredil dr. A. Cepon, izbrane spise svetega Gregorija iz Nise pa dr. Jere. Teptulanovi Izbrani spisi pa bodo izšli zopet v prevodu dr. Lukmana in pok. Omerza. To je nekaj programa te zbirke Izbranih del cerkvenih očetov, ki se je zdaj vključila pod okvir Bogoslovne knjižnice pri Ljudski knjigarni v Ljubljani.

V drugi seriji pa bo ta knjižnica prinašala knjige dogmatične, apologetične in ascetične vsebine, izbrane izmed najvažnejših in najlepših del svetovno znanih avtorjev. Med temi zavzema gotovo prvo mesto veličastna in monumentalna philosophia perennis sv. Tomaža Akvinskega pod imenom »Summa«. Saj je to največje delo katoliške teološke in filozofske misli, ki bo izšla v tej zbirki v modernem času primerni izdaji ter gotovo odličnem sodobnem prevodu. To delo je naše izobraženstvo že zdavnaj potrebovalo v prevodu, kakor ga imajo že vsi drugi evropski moderni narodi. Nadalje so izmed teh ascetičnih in filozofskih katoliških klasikov na sporedu Izbrani spisi sv. Tereze Avilske, sv. Bernarda, sv. Janeza od Kriza ter sv. Frančiška Saleškega, pisatelja Filoteje. Izmed modernih bogoslovnih pisateljev in asketov bi prišli v poštev Sertillanges, Scheeben, Garrigou-Lagrange itd.

Posebno pa bo vsebovala ta zbirka življenjepis velikih in svetih moč, domačih in tujih. Kot prvi na programu je življenjepis Ignacija Kobleharja, kakor ga je spisal znani hagiograf profesor dr. Fr. Jaklič, ter bo izšla še v tem poslovnem

letu. Nato pa si bodo sledili življenjepisi sv. Avguščina (Bertrand), sv. Tomaža (Maritain), sv. Janeza Vianeya (Trochy), sv. Terezije Avilske (Chevalier) itd.

Tak je torej program te pomembne knjižne založbe, ki je s to zbirko odprla eno največjih zakladnic človeškega duha in svetovne krščanske kulture. Slovenska Matica je svojčas osnovala posebno serijo filozofskih spisov svetovnih filozofov, temu podobno je Ljudska knjigarica začela s predstavitvijo krščanske filozofije in apologetiki krščanske kulture ter religioznosti. Temelj tej filozofski zbirki je postavila v prejšnjem letu z Izbranimi deli našega največjega katoliškega sholastičnega filozofa dr. Ušeničnika. Katoliški izobraženci so dela Aleša Ušeničnika uvrstili med temeljne knjižne zbirke svojih družin. Sedaj bodo lahko gradili dalje ter zgradili doma stavbo najbolj temeljnih kvadrov svetovne krščanske kulture.

Bogoslovna knjižnica, ki bo v prvem letu izdala sv. Janeza Krizostoma I. zvezek, sv. Avguščina govore o Janezovem evangeliju, Traktate sv. Ciprijana ter življenjepis Ignacija Kobleharja, je gotovo eno najvažnejših podjetij pri nas, ki zasluži posebno opozorilo in priporočilo.

•

Nemška novela iz ljubljanskega življenja. Lektor Nemške akademije v Ljubljani, dr. Drüner, s svojimi nastopi v okviru kulturnih prireditev te akademije vedno preseneča. Zdjaj z globokimi znanstvenimi predavanji, zdaj recitacijami in izredno smotnimi izbori iz kulturne preteklosti svojega naroda, zdaj prireja samostojen klavirski koncert, zadnji pa — v četrtek — jebral svoje lastno novo iz ljubljanskega življenja pod naslovom »Mati c. in kr. regimenta št. 17.« K prireditvi so bili povabljeni tudi predstavniki slovenskega javnega mnenja. Pisatelj, ki je bival sedaj osem mesecev v Ljubljani ter se je s tem večerom poslovlil od našega mesta, odhajajoč na vojaško dolžnost, je zamislil v to povest o sožitju nemškega in slovenskega življa v našem mestu v l. 1885. do 1920. kot filo-

zofsko utemeljitev nemškega miru v svetu, ki priznava vsem narodom življenje in skuša vse razumeti. Slovenska junakinja v noveli, lepa služkinja Frančiška, je prikazana kot izredno simpatično in lepo ter globoko krščansko dekle. Čeprav služkinja, je bila nemškimi otrokom vojaškega dostojanstvenika pri regimentu št. 17 prava tovarišica. In prav zgodbo tega tovarštva od mladih let dalje pripoveduje tu pisatelj, ki govori po besedah avstrijskega častnika iz l. 1920 po prvi svetovni vojni v Celovcu, da z njo reši debato o vprašanju: zakaj so se Slovenci borili v Avstriji v svetovni vojni? Ta debata tvori okvir, zgodba pa vsebino novele, ki daje pisatelju mnogo možnosti za filozofske traktate o prijateljskem sožitju nemstva in slovenstva v Ljubljani v zgodovini, o smislu glaseb in politike, o metafizičnem pomenu harmonije, o slovenskem jeziku ter nemškem spoštovanju do njega, kar pokaže glavni junak s tem, da se nauči slovensko, avtor pa s tem, da citira več slovenskih besed ter prevaja celo več narodnih pesmi in melodij (Al' me boš kaj rada imela?) itd. Slovenski plesi na Gorenjem, turizem in debata o globokem katolištvu preproste duše s protestantskim vojaškim sinom so duhovito prikazani ter polnobarvno, dasi je podarek v filozofskem komentiranju veliko bolj viden kot pa v nazornem oblikovanju življenja. Avtor ni mogel zaradi dolocenega časa dokončati novele, tako da ne vemo, kako je rešil problem, ki ga je stavil v začetku o smislu boja slovenskih vojakov v prvi svetovni vojni. Vsekakor pa je novela lep primer iskrenega prepričanja v možnost nemotnega sožitja slovenskega in nemškega življa na naših tleh ter sploh v možnost bratstva narodov. Dr. Drüner se je s svojim delovanjem v Ljubljani izkazal kot velik prijatelj naših krajev, izrazujoč tako v predavanjih kot tudi v tej noveli prepričanje o edinstveni vlogi Ljubljane v sklopu treh kultur ter sodelovanju treh narodov. Njegova novela naj tudi v leposlovni obliki propagira to idejo, kateri je on posvetil osem mesecev svojega dela med nami.

Droblne novice

Koledar

Sobota, 31. oktobra: Volbenk, škof; Krištof, mučenec; Lucila, devica in mučenica; Antonin, škof; Kvintin, mučenec.

Nedelja, 1. novembra: Vsi sveti; Cezarij, mučenec; Cirenija, mučenica; Marija, mučenica. Lunina sprememba: zadnji krajec 1. novembra ob 7.18. Herschel napoveduje megleno vreme.

Novi grobovi

† V Ljubljani je umrla gospa Marija Čeh roj. Stojčič, žena policijskega agenta. Pogreb bo v soboto, 31. oktobra z 24. kapela sv. Krištofa, k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Žalujemo naše iskreno sožalje!

DRUŽINSKA PRATIKA

ZA LETO 1943

JE IZŠLA in se bo odslej dobivala v nakup v prav vseh knjigarnah kakor tudi v boljših trgovinah in tržnicah

Cena izvodu L 2.-
Zahtevajte povsod le našo DRUŽINSKO PRATIKO!

— Razstava italijanskih vojni slik v berlinski narodni galeriji. Ob dvajsetletnici pohoda v Rim so v narodni galeriji v Berlinu odprli razstavo italijanskih vojni slik, ki jo je priredil generalni štab italijanske vojske. Slovenci otvoritvi, ki jo je izvršil v imenu Kralja in Cesarja, na povelje Duceja in v zastopstvu kraljevega italijanskega poslanika vojaški ataše general Maras, so prisostvovali številni odlični zastopniki narodno socialistične stranke, države in vojske kakor tudi zastopniki zaveznikov in prijateljskih narodov.

— Učite se strojepljanja! Novi eno-, dvo- in trimesečni strojepljni tečaji — dnevni in večerni — se prične v sredo 4. novembra. Najuspešnejša desetpetna učna metoda. Specialna strojepljsna šola. Največja moderna urejena strojepljsnica. Učnina zmerna. Poseben oddelek tudi za dijake-inje. — Posebni tečaji za stenografijo, knjigovodstvo, jezik — po želji in izbiri. Novi perspektivi s slikami in podrobne informacije na razpolago pri ravnateljstvu. Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.

— Nihanje barometra in termometra. Vsi znaki kažejo, da bo lepo jesensko vreme prevladovalo še precej dni, zlasti meseca novembra. V ozračju se vrste vremenski prevrti in se gibljejo struje, ki se dostikrat v 24 urah menjavajo. V petek jutraj je bilo nebo prepuščeno s črnimi oblaki. Podili so se od zahoda, od koder je pihljaj tudi mlačnotople zahodnik, zelo nizki in razcefrani oblaki, ki so nosili s seboj mnogo dežja. Čez nekaj ur so bili razgnani. Črni oblaki so izginiti, pojavili so se višje belosivkasti oblaki. Tudi zjasnilo se je kmalu in bilo je dopoldne sončno. Značilno je dalje, da sta se v zadnjih 24 urah dvignila tako termometer kakor tudi barometer. Jutranji minimum in dnevni temperaturni maksimum sta mnogo višja od prejšnjih dni. V četrtek se je dnevni maksimum povzpela za 2 stopinji višje na + 18°, kar je za konec oktobra prav visoko stanje. Jutranji minimum se je v petek prav tako dvignil za dobro poldrugo stopinjo na + 11.8° C, ko je bilo lani na ta dan povsem hladno. Lani 30. oktobra je bilo jutraj + 0.4°, podnevi pa le + 3.2° C. Zadnjega oktobra pa je živo srebro v toplomeru spet zdrknilo pod ničlo. Barometer se je v petek zjutraj dvignil na 761.5 mm.

— Iz sodne dvorane. Na Ljublj. okrožnem sodišču v dvorani št. 79 je sodnik-poeedinec v četrtek, 29. t. m. razpravljajl nekatere kazenske zadeve, za katere ne velja amnestija od 13. t. m. odnosno glede katerih je se vprašanje, da li spada zadeva pod amnestijo. Zgodba o ukradenem otroškem vozičku, ki jo je kazenski sodnik-poeedinec obravnaval že 10. t. m., je bila ta dan končana. Zaradi prestopka tatvine otroškega vozička, vrednega 500 lir, je bil neki Marjan S. obsojen na 1 mesec in 15 dni strogega zapora. Železniški delavec Tone M. si je bil 11. aprila 1941 na Veliki petek na vrtniki prilastil motorno kolo znamke »Puche«, lasti posestnika in trgovca Franca Petriča. Ob razsulu bivše jugoslovanske vojske se je Petrič pripeljal na Vrhniko in stopil v vojaško skladišče, kjer je bil velikanski drenj in so ljudje raznašali razno blago. Kolo je prislonil k zidu. Tu ga je dobil Tone Z., ga zasedel in odjedal proti Logatcu. Pozneje so dognali, da si je Tone kolo prisvojil. Sedaj je prišla zadeva motornega kolesa pred sodnika. Tone je bil obsojen na 1 mesec in 15 dni strogega zapora.

— Nobenega upanja za Jude na Madžarskem. Madžarski ministrski predsednik je imel te dni govor, v katerem je razpravljajl predvsem o notranjopolitičnih vprašanjih Madžarske. Napovedal je nov zakonski predlog, ki ima naslov »Prispevek Judov k vojnim stroškom« in predvideva obdavčenje judovega premoženja po ogledu investicijskih prispevkov. Da se pospeši prodaja judovskih posestev pod pet orolov, ko kmetijski minister izdal posebno uredbo. Judovska posestva nad sto orolov bo prevzel v upravo zemljiško-kreditni zavod. V ostalem bodo vsi Judje v starosti od 18 do 50 leta poklicani v delavska taborišča, ne glede nato, če so sposobni za vojaško službo ali ne. Ministrski predsednik je končno poudaril, naj Judje vzamejo na znanje, da je vsako njihovo upanje odveč.

— Anatomska pos-bnost. Zdravniki v Asti v Piemontu se bavijo z anatomsko redkostjo, ki so jo ugotovili na nekem bančnem uradniku. Uradnik ima svojstva prežvekalca, zakaj med želodcem in črevesjem se nahaja nekaka vrečica, kjer se jedila drugje prebavijo.

— Gojitev krompirja na višini 2000 metrov. Kakor je znano, se krompir v velikih množinah lahko prideluje tudi na visoko ležečih krajih, vendar ne višje kakor 1500—1800 m, kjer preneha možnost poljedelske kulture. Letos pa so

v Cerviniji nad 2000 m visoko napravili poskusne vrtove in vsadili grah, krompir, sladkorno peso, repo in fižol. Krompir je posebno dobro uspel, izkopali so krompirje, ki so bili nad pol kilograma težki. Poskuse bodo prihodnje leto nadaljevali.

— Lev v cerkvi. Razburljiv dogodek se je pripetil v nizozemskem mestu Sittard. Iz cirkusa pobegli velik lev se je pojavil z veličastnim korakom na glavnem trgu. Seveda so vsi ljudje zbežali. Kralj pušave si je vse ogledal, prišel do mesarske stojnice, si vzel precejšen kos mesa in ga mirno požrl. Nato je korakal dalje in prišel do cerkve, v kateri je bila ravno služba božja in so bila vrata odprta. Lahko si mislite, kako so se ljudje v cerkvi prestrašili, ko so zagledali leva, ki je šel po sredi cerkve proti oltarju. Šele v tem hipu je mašnik, ki se je obrnil, zapazil leva, ki je obstal pred stopnicami oltarja. Duhovnik je pokazal izredno prisebno duha in neustrašenost. Nadaljeval je sveto daritev, kakor se ne bi ničesar zgodilo. Ko so ljudje po cerkvi videli, da je duhovnik čisto miren, so tudi sami ostali mirni. Duhovnik pa je s tem rešil položaj, ker so medtem že prišli cirkuški ljudje in policija, ki so leva brez posebne težave ujeli in peljali nazaj v cirkus.

— Konj ostal zvest svojemu gospodarju. Da se znajo konji dobro orientirati, je pokazal naslednji primer. V nemškem okrožju Husum je kmet prodal svojega konja trgovcu s konji. Naslednji dan pa je konj izginil s pašnika in je nad dvajset kilometrov daleč prišel spet v svoj stari hlev.

— Najstarejša človeška lobanja. Te dni je preteklo 35 let, kar so našli spodnjo čeljust nekega pračloveka v gramozni jami pri kraju Mauer, ki je dobil ime »homo heidelbergensis«. Ko je takrat delavec Daniel Hartmann z lopato zadal na čeljust, sta se spodnja čeljust in lobanja še držali skupaj. Šele, ko je delavec z lopato vrgel glavo na stran, sta se spodnja čeljust in lobanja ločili. Peščeno skorjo so odstranili deloma mehanično, deloma s kislino. Najdbo, kateri pripisujejo starost okrog petstotisto let, so poklonili vceučilišču v Heidelbergu, ki jo od tedaj ekrbno čuva v deološkem inštitutu. Na najdišču so postavili kamen z napisom: »Najdišče človeške spodnje čeljusti« z datumom. Sodijo, da je bil dotični človek iz lovškega rodu, ker je bila okolica Mauer-ja v prastarih časih bogato lovišče, kar sklepajo iz mnogih živalskih ostankov. Ta spodnja čeljust je gotovo najstarejša, kar so jih doslej našli.

— Zakaj psi tulijo ob zvokih godbe. Večina psov priredil pravi pasji koncert, če v bližini zadoni godba. Prej so mislili, da čutijo psi ob zvokih godbe v svojih občutljivih ušesih bolečine. Danes so pa naravoslovci našli drugo razlago. Po tej razlagi večkoji psi po nagonu s svojim tujenjem v godbo. Je to še ostanek iz tistih časov, ko so psi živeli še v gozdovih v velikih tropah in so vsi začeli divje lajati, ko je vodilni pes zalajal. Še danes lahko opazujemo, če v vasi zalaja kak pes, takoj za njim začne lajati vsi drugi psi v vasi. Prav tako, sodijo, začne psi lajati, ko zaslišijo godbo, če ta lajež ni melodičen, ni njihova krivda.

Ljubljana

1 Upraviteljstvo I. dečke ljudske šole na Ledinu sporoča učencem in staršem, da se bo začel pouk v torek, dne 3. novembra t. l. Pouk se bo vršil začasno v I. nadstropju na ženski strani drž. učiteljskega, dokler bo šolsko poslopje na Ledinu zasledeno. Za učence I. in II. razreda se prične pouk vsak dan ob 13.30, za učence III. in IV. razreda pa ob 16.10. V. razred bo imel pouk v šol. poslopju Ledine vsak dan ob 8. uri. Otvoritvena služba božja bo v torek, dne 3. novembra ob 9. Učenci se zberejo pred cerkvijo sv. Petra. Pridite gotovo vsi, da boste pravilno o vsem obveščeni. Kdaj se bo začel otroški vrtec, bo še posebej objavljeno.

1 Na koncertu Ljubljanskega komornega tria bomo slišali poleg komornih skladb, ki so jih napisali Pugnani, Mozart in Smetana tudi Lipovškovo Sonato za violino in klavir, ki bo ta večer doživela svojo prvo, javno izvedbo. Izvajala jo bosta violinist Albert Dermelj ob spremljevanju skladatelja samega. Delo je nastalo pred dobrim mesecem ter je izrazito klasiistično delo v treh stavkih. Drži se strogo oblik in je v vsem svojem izrazu jako preprosto. Čustvena podlaga za to delo je borba med mrakom in svetlobo, ezirna hrepenenje po rešitvi iz okov težkega vsakdanjega življenja v luč svobodne umetnosti in prostega razuma. Zato izkazuje zlasti prvi in drugi stavek mnogo resne, deloma žalobne glasbe, medtem ko je v zadnjem stavku nakopičena energija, zagon in trdna volja. Ljubljanski komorni trio, katerega koncert bo v torek 3. novembra ob 18 v ljubljanski filharmonični dvorani, tvorijo gospodje violinist Dermelj, čelist Švedlauer in pianist Marjan Lipovšek. Vstopnice so v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice.

1 Vpisovanje v višji trgovski tečaj in enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti pri trgovskem učilišču »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15, se vrši naknadno še do 10. novembra. Šolnina zmerna, manj premožni uživajo popust. Izrednim slušateljem-icam je dovoljen tudi obisk posameznih »redmetov po želji. Podrobne informacije in prospekti na razpolago pri ravnateljstvu.

1 V nedeljo, na praznik Vseh svetnikov, bo ob 16 popoldne uprizorjen Shakespearejev »Hamlet«. Delo je s svojjo vsebino in tehtnostjo misli o skrivnostnih življenja in smrti in po svojem splošnem nastroju v skladu s praznikom. Naslovno vlogo igra Slavko Jan.

1 Abonente reda A opozarjamo, da bodo imeli v ponedeljek predstavo Gregorinove igre »Oče naš« ob 16.30.

1 Poglablitev znanja italijanskega jezika dosežete, če se vpisete v popoldanski (od 14—15) ali večerni (od 18—19) konverzacijski tečaj za tiste, ki so že kjerkoli obiskovali začetni tečaj, in za samouke. Začetek 2. novembra ob 14 in 18. Prijavljanje dnevno od 8—12 in od 14—16. Mestni trg 17-1. Novi tečaji tudi za začetnike.

1 Ne kupujte gob po hišah. Naš najboljši poznavalec gob g. Ante Beg st. nas je v listih opozoril, da ljudje naberejo tudi dosti strupenih in zdravju škodljivih gob ter jih ponujajo naprodaj. Ljudi na živilskem trgu so strokovnjaki mestnega tržnega urada letos že večkrat ugotovili manj vredne, zdravju škodljive in strupene gobe ter seveda zahtevali, da jih takoj odstranijo. Prodajalci so se zaradi tega sila razburjali in predrzno izjavljale, da takih gob ne bodo več prinesle pred oči organov tržnega urada, naš jih bodo na prodajale po hišah. Naše prebivalstvo je dobro poučeno, kako nevarne so nekatere gobe, zato na ne bomo o tem vprašanje razpravljali na široko, temveč opominjamo z vso resnobo naše gospodinjice, naj vse v hišo prinese gobe takoj z vso

odločnostjo zavrnejo, čeprav prodajalce zatrjujejo, da so gobe prave in dobre. Pri tem pa pripominjamo, da dandanes nabirajo gobe tudi ljudje, ki jih ne poznajo in zato lahko tudi brez slabega namena prodajajo zdravju škodljive gobe. Zanesljivo dobre in užitne gobe so naprodaj samo na gobjem trgu pred semeniščem, ker so pod neprestanim nadzorstvom strokovnjakov.

1 Jurčič-P. Golja: »Deseti brate«. Dramatizacija romana v 16 slikah z vmesnim branjem. Osebe: deseti brat M. Skrbinec, Piskav Peček, Kvas Drenovec, stari Brezigar, deklica J. Boltarjeva, Dolef Lipah, Benjamin Bratina, grajska gospa Gabrijelčičeva, Manica Levarjeva, Balček Bajde, Marjan Verdonik, Urša Rakarjeva, Obrščak P. Kovič, Matevžek Košič, kmetje: Gorinšek, Podgoršek, Blaž, Miha Potokar, France Raztresen, Krjavelj Cesar, Krivec Plut, Krivčeva P. Juvanovca, Francka Sancinova, sodnik Nakrst, dr. Vencelj Košta. Režiser prof. O. Šest. Inscenator: inž. E. Franc.

1 Gobe na trgu. Zadnji nočni naliiv in nato nastop jasnega vremena sta pospešila v četrtek novo rast gob. In ljudje, ki so večji v gobarstvu in iskanju dobrih gob, so hiteli v svoje »gozdne partee«, da so pobrali na novo zrasle gobe vseh vrst. Gobji trg pri semenišču je bil v petek dobro založen z nekaterimi gobami, ki so jih ljudje pač kupovali namesto ob petkih navadnih rib, ki jih ni bilo na trgu. Med gobami so prevladovale ječovke in drugo mesto po količini so nato zavzemali lepi čebularji, ki so bili res sveži in zdravi. Ječevk je bilo na veliko izbiro. Nekatere ženske so ponujale tudi druge gobe, tako maslenke, sirovke ali bri-novke itd.

1 Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljala od sobote ob 20 do ponedeljka ob 8 mestna zdravnica dr. Zitko Jožica, Pieteršnikova ulica šte. 13.

1 Za red v tramvaju. S tem naslovom smo te dni brali pritožbo zaradi nereda na tramvaju, ki po mnenju pisca nastaja na vsaki postaji zato, ker potniki iz voza ne morejo izstopiti zaradi pritiska onih, ki bi radi vstopili. Odgovor na to pritožbo je pa kaj preprost, saj bi te pritožbe sploh ne bilo, če bi se vsi, ki se vozijo z električno cestno železnico, ravnovali po tolikokrat ponavljajem predpisu, naj izstopajo samo pri sprednjih, vstopajo pa samo pri zadnjih vratih. Dokler se tega ne bomo navadili, je red na tramvaju nemogoč in pritožbe nikdar ne bodo prenehale. Zato zopet ponavljamo in prosimo, naj se potniki v tramvajskih »ozovih« ravnaajo po predpisu ter vstopajo brez izjeme samo pri zadnjih vratih, se med vožnjo ne prestopajo pomikajo proti sprednjim vratom in samo pri zadnjih vratih izstopajo. Vsio-panje pri sprednjih vratih je prepovedano ter je voznikom tudi naročeno, naj takoj zapro sprednja vrata, ko potniki izstopajo, nato pa nobenemu več ne odpro vrat, ki bi hotel vstopiti spredaj.

1 Pasji kontumae je moralo okrajno glavarstvo Ljubljana-okolica razglasiti za občine Rudnik, Ig, Šmarje in Dobrunje, ker so na Rudniku pri nekem psu ugotovili pasjo steklino. Ker velik del teh občin meji na mestno občino Ljubljano in je zato lahko mogoče, da se navzile zapor-niki ukrepom prenese nevarna steklina tudi na mestno ozemlje, opominjamo vse ljubljanske last-nike psov in mačk, naj skrbno pazijo na te svoje ljubljence. V mestu je še veliko psov in med njimi tudi slabo hranjenih in slabo oskrbovanih, to rej preveč takih revežev, ki se gospodarji zanje ne brigajo. Zaradi nevarnosti stekline zato z vsem poudarkom opominjamo lastnike psov in mačk, da svoje živali morajo dobro oskrbovati in jim dajati dosti hrane. Kdor pa tega ne mara ali ne more storiti, naj živali ne pusti hirati ter naj jih raje pusti pokončati, da sestradnam ži-valim ne bo treba iskati hrane po mestu. Take živali se navadijo potepanja in najprej staknejo steklino ter so ljudem najbolj nevarne. Na vsako tako žival, ki se potepa brez nadzorstva, naj prebivalci opozore mestnega konjača ali pa tržno ve-terinarski oddelek v Mahrovih hiši na Krekovem trgu št. 10, ki bo takoj ukrenil vse potrebno za varnost prebivalstva.

Naročajte »Slovenca«!

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama: Sobota, 31. oktobra ob 16.30 »Deseti brate«. Izen. — Nedelja, 1. novembra ob 16: »Hamlet«. Izen. — Ponedeljek, 2. novembra ob 16: »Oče naš«. Red A.

Opera: Sobota, 31. oktobra ob 16: »Don Pasquale«. Prvič v sezoni. Red Premierski. — Nedelja, 1. novembra ob 16: »Traviata«. Izen. Cene od 24 lir navzdol. — Ponedeljek, 2. novembra: Zaprt.

»Oče naš...« bodo ponovili v dramskem gledališču v ponedeljek 2. novembra — na vernih duš dan. To izredno zanimivo in veliko domače delo zasluži v resnici vso namo pozornost. Podoba iz življenja so prikazane tako resnično, pretresljivo in lepo, da osvaja-ajo vseskozi. Sodelujejo odlični člani Drame. Dame: Maria Vera, Kraljeva, Ukmar-Boltarjeva, Levarjeva, Starčeva, Razbergerjeva, Gabrijelčičeva, Rakarjeva; gospodje: Milan in Vladimir Skrbinec, P. Kovič, Verdonik, Nakrst, Potokar, Plut, Bratina, Lipah, Košič, Brezigar, Raztresen. V dramo vključuje tudi otroci, ki nad vse ljubko in ganljivo igrajo svoje vloze. Dramo je režiral avtor Edvard Gregorin, ki nastopa v vlogi Učenika-Znaneza. Predstava bo za red A. Začetek ob 16 in konec ob 18.45.

RADIO. Sobota, 31. oktobra: 7.30 Pisana glasba — 8 Napoved časa: poročila v italijanski — 2.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Na harmo-niko igra Vlado Golob — 13 Napoved časa: poročila v italijanski — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.17 Lepe pesmi od večera in danes, orkester pesni vodi dirigent Anželini — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert radijskega orkestra: vodi dirigent D. M. Janacek. Glasba za godalni orkester — 14.45 Poročila v slovenščini — 15 Pokrajinski vestnik — 17.15 Koncert basista Fausta Altea — 17.35 Novi orkester vodi dirigent Altea — 17.55 Gospodinjino predavanje — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Valček — 20 Napoved časa: poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Prenos iz milanske Scale. Casella: Zena - kača. V odmorih: Predavanje v slovenščini: zanimivosti v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanski.

CERKVENA GLASBA na praznik Vseh svetnikov in vernih duš — Cerkev sv. Jožefa. Ob 8 slov. sv. maša; izvajajo: Missa in hon. st. Vincentij, zl. A. Mav. Gradual: Tuncet Dominum in ofert. Justorum animae, zl. A. Foerster. Tantum ergo, zl. P. Griesbacher. Po maši: Vsi svetniki, zl. St. Premrl. — V ponedeljek spomin vernih duš: ob 8 slovesni rekvijem. Izvajajo: Missa pro defunctis v E. molu, zl. Jos. Gruber. Gradual in traktus, zl. St. Premrl, sekvence, zl. K. Seyler. Libera, zl. M. Koch.

Cerkev M. B. v Križankah: Ob pol 11 slov. sveta maša; izvajajo: Missa in kon. st. Stanislav, zl. dr. A. Chlondovski. Gradual: Tuncet Dominum in ofert.: Justorum animae, zl. A. Foerster. V zakramentu, zl. F. Kamel. Po maši: Vsi svetniki, zl. St. Premrl. — Spomin vernih duš. Ob pol 7 slovesen rekvijem. Izvajajo: Missa pro defunctis v E. molu, zl. Jos. Oberstner. Gradual, trakt in sekvence, zl. St. Premrl: Libera, zl. P. Sinzig-Polzer.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarna: dr. Piccoli, Belweisova c. 6, mr. Hočvar, Celovška cesta 62 in mr. Gartsus, Moste. Zaloška cesta 47.

S Spodnjega štajerskega

V Braslovčah je v starosti 84 let umrl posestnik Lovrenc Plaskan. Pokopali so ga ob veliki udeležbi prebivalstva. Rajni je bil zelo spoštovan mož, delaven kmetovalec in je bil že pod Avstrijo izvoljen za župana, kar je ostal dolgo vrsto let.

Novomeštani!

Vse šolske knjige
za ljudske in srednje šole

Vse šolske potrebščine
zvezke, peresa, aktovke, heba-rije, barvice in ostale potrebščine

dobite najbolj ugodno

v podružnici

»Ljudske knjigarnice«
(prej Krajec)

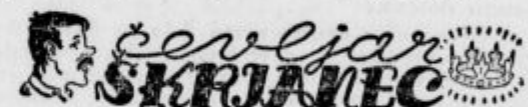
— V Mariboru je umrla 69letna žena železničarja Katarina Vuk, v mariborski bolnišnici pa 18letni sedlarski vajenec Aldo Matičič. Dalje je v Mariboru umrla 72letna starostna rentnica Marija Cirar.

Nesrečo. 15letna posestnikova hči Marija Škergee, doma iz St. Ilja v Slovenskih goricah je padla in si zlomila roko. 10 letnega sprevednikovega sina Jožeta Rožmana s Teznega pri Mariboru je pes ugriznil v nogo in so morali dečka prepeljati v mariborsko bolnišnico, kjer so mu zdravniki nudili svojo pomoč.

Iz Hrvaške

Slovaški teden v Zagrebu. V Zagrebu je bilo ustanovljeno hrvatsko-slovaško društvo, ki bo gojilo živahne stike med obema prijateljkima državama. 29. novembra bo priredilo slovaški teden v Zagrebu, ki bo trajal do 6. decembra.

Najdaljši most v NDH popravljajo. Ko se je umikala bivša jugoslovanska vojska spomladi leta 1941, je pognala v zrak tudi železniški most čez Savo v Brckem. Bil je to najdaljši most v NDH, dolg 800 metrov. Ker je most izrednega gospodar-kega pomena, saj omogoča izvoz iz zitorodnih okrajev, zlasti pa izvoz eliv iz Brčkega, so most začasno popravili že leta 1941. Ker je bila lanska zima zelo huda, je led na Savi začasno popravljani most 2. marca letos vnovič podr. Poleti je bil napravljen zasilen leseni most čez Savo, istočasno pa je začela brodska tovarna vagonov in mostov popravljati stari most. Pokvarjene dele so odmontirali in zgradili nove železne nosilne konstrukcije. Iz vode so izvlekli za 10 vagonov železa od starega mosta. Most bo kmalu v celoti popravljen, popravilo pa bo veljalo nad 40 milijonov kun.

IN PRINCESKA JE PRIPOVEDOVALA: KO SEM SE NEKOČ SPREHAJALA PO VRTU, JE STOPIL K MENI BERAC IN ME PROSIL, NAJ PONESEM KAJ JEDI NJEGOVEMU V GOZDU OBNEMOGLEMU TOVARIŠU.

SLA SEM V KUHNJO PO KOSILO IN GA NESLA V GOZD K BERACU.

A. Fogazzaro:

25

Palača ob jezeru

»Gospod doktor!« je presenečeno vzkliknila Marina.

Dvignila je glavo in zagledala Silla.

Za hip je namršila obrvi, nato je znova uprla pogled v šahovnico in dejala s hladnim glasom:

»Kje je doktor?«

»Ne vem, gospodična.«

»Prosim vas, priprite nekoliko naoknice,« je tiho prišaval Marina, ne da bi ga pogledala.

Silla se je oddaljil od okna, kakor da bi je ne slišal in odšel mimo nje k vratom. Marina ni dvignila glave, a ko je Silla bil že pri vratih, je ponovila še vedno v istem tonu:

»Prosim vas, priprite nekoliko naoknice.«

Silla se je molče, in brez naglice vrnil k oknu, pripril naoknice in znova krenil k vratom.

»Znate igrati?« je vprašala Marina.

Silla je presenečeno obstal.

Končno je dvignila glavo. Vendar pa je zdaj bilo mračno v sobi in ni mogel videti izraza njenih oči. Njen glas je bil še vedno hladen in brezbrilen. Silla se je priklonil.

Marina je morda pričakovala, da se ji sam ponudi, da konča partijo, a te ponudbe ni bilo. Pokazala mu je torej stol, ki je stal na nasprotni strani mizice, z desnice, ne da bi pri tem premaknila glavo. Njena roka ni rekla »prosim«, ampak »dovoljujem«.

Silla se je čutil brez moči. Ali je omehtan njegov ponos in mu namesto Marine govorila toliko ljubkih stvari prijetna vonjava, ki ga je že nekoč prevzela v galeriji slik? Hotel je odkloniti, a ni mogel.

»Se bojite?« je vprašala Marina.

Silla je sedel k šahovnici.

»Bojim se, da zmagam, gospodična,« je odvrnil.

Pogledala ga je. Silla je skoraj čutil toploto njenega obraza. Videl je njene velike in hladne oči, ki so ga vprašale obenem z ustnicami.

»Zakaj se bojite, da zmagate?«

»Ker se ne znam narediti manj vrednega, če to dejansko nisem.«

Za spoznanje je dvignila trepalnice, pogledala šahovnico, približala kazalec k bradi in dejala:

»Začnem jaz.«

Izegnila je roko in jo držala nekaj časa nepremično nad figurami. Pramen svetlobe, ki je prihajal skozi priprte naoknice, je osvetljeval njene lase, blede lice, nežno uho, malo belo roko izegnjeno nad šahovnico, ki se je v polmraku zdelo rožnata in kazala lepo mirno postavlo, ki je bila zaverovana v igro. Silla pa ni bil tako miren. Ko jo je gledal, je nehoti misli na to, da bi jo poljubil ali pa ugriznil. Marina je vzela pešca bele kraljice in ga vrgla v škatlico.

»Ste prepričani, da ste v igri sposobnejši od mene?« ga je vprašala.

»Ne vem še, kako igrate,« je odvrnil Silla in prestavil tekača.

Ona pa je pogledala sovražnega tekača, se kratko zasmejala in dejala:

»Vidite, jaz pa vem, kako igrate vi. Igrate namreč zelo previdno. Bojite se, da bi zgubili, ne da bi zmagali.«

V tem trenutku je doktor odprl vrata. Ko je zagledal oba igralca, je obstal. Marina se je naredila, kot da ga ne vidi. Tiho je zopet zaprl vrata.

»Kaj delate?« je dejala Marina z bolj odločnim glasom. »Čemu ne greste ven s kraljico? Zakaj ne napadete odkrito?«

»Saj ne napadam. Zadostuje mi, da se bra-

nim. Verujte mi, markiza, da znam to zelo dobro. Zakaj hočete, da bi napadal?«

»Ker bi vas tako prelo pokončala.«

»Kdo ve?«

»Poskusite,« je izjavila Marina.

Silla je v veliki pozornosti sklonil glavo nad šahovnico.

Marina je naredila nepotrpežljivo krčnjo in vstala.

»Nima pomena, da toliko študirate,« je dejala. »Bodite prepričani, da ne boste zmagali. Ne boste zmagali,« je ponovila in z odločno krčnjo zmešala vse figure. »Nobene druge partije še nisem igrala z vami in upam, da je tudi ne bom.«

»Saj je tako bolje za vas.«

»Niti bolje niti slabše.«

»Brez dvoma,« je dejala sakrastično. »Saj niste prišli semkaj, da bi igrali proti meni. Prišli ste, da študirate z grofom Cezarjem. Kakšen je ta študij?«

Silla je užival, ko jo je videl razdraženo. Bila je to zanj zmaga.

»Te stvari vas gotovo ne zanimajo, markiza,« je odvrnil.

Marina se je za hip zamislila, nato pa je zopet sedla.

Kakšni dvomi, kake pravne misli so ji rojile po glavi? Sklonila je glavo vzela je v roke križec, ki ji je visel na verižici okrog vratu in se poigravala z njim.

»Ali je torej ta študij zelo nizkoten?« je vprašala.

»Nikakor ne.«

»Domnevate torej, da je preveč visok zame?«

»Tega nikakor ne trdim.«

»Na kaj se nanašajo? Na matematiko?«

»Ne.«

»Na metafiziko?«

»Ne.«

Zdravljenje z avtomatom

Neki nizozemski lekarnar si je dal pred nekaj desetletji patentirati avtomat človeške podobne. Na slehernem delu telesa so bile označene boleznijo, ki jih utegne človek ondi imeti, in zraven so bile reže, da si lahko vrgel denar skozi. Na ta način si lahko dobil praške in maže, ki so blagodejno vplivale na tisto bolezen.

Stenica v žepni uri

Stenica ima žilavo življenje. Prirodopisec Brehm pripoveduje, da je imel neki njegov znanec več ko 6 mesecev stenico pod steklom v žepni uri, ne da bi bila poginila. Seveda je postala tako tenka ko list papirja.

Petje — čričkov

Na tisoče Japoncev si služi svoj kruh s tem, da gojijo, dresirajo in prodajajo »kušahibarijce« — kot je na Japonskem ime čričkom. Zivalce se oglašajo s precej enakomerno, a jako čisto in ljubko »godhoc«, ki je slišati kot zvončkanje srebrnih zvončkov. Čričke imajo v posebnih kletkah in jih skrbno gojijo.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Delavniki: 15-30, 17-30, Sloga od 14 dalje, nedelje in prazniki: 10, 13-30, 15-30, 17-30

Ganljiva filmska drama po istoimenskem romanu

„Duša, ki se vrača...“

V glavni vlogi tega KATALIN KARADY, poznana iz filma „Umrjajoča pomlad“

Vsak dan 3 predstave! Ob 14, 17-30 in 17-40

Konec predstav ob 19-15

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Drama sodobne socialne vsebine

Da, milostljiva...

EMMA GRAMATICA

Maria Denis — Leonardo Cortese

KINO MATICA - TEL. 22-41

Svojna komedija o očarljivi ženi, čudaskemu možu ter čustvenim mladenčkom, ki je veroval v „veliko ljubezen“

Izgubljena ljubavna pisma

Alfred Rasser — Anne-Marie Blanc

KINO UNION - TEL. 22-21

KINO KODELJEVO TEL. 41-64

Romantika prve ljubozni mladosti dekliških src

Zaljubljen dekleta

Olinda Bozan — Della Garces

Senzacionalna nogometna tekma

Nezgodna na stadionu

Leslie Banks — Greta Gynt

Predstave: nedelja ob 14 in 16-30, delavniki ob 17

»Morda gre za okultne vede? Grof ima precej lasnosti čarovnika. Ali se vam ne zdi gospod... gospod... Kako se že imenujete?«

»Silla.«

»Ali se vam ne zdi, gospod Silla?«

»Ne, gospodična.«

»Zelo ste odločni in kratki.«

Nekaj časa je v sobi vladala tišina. Zaslišal se je grofov glas pomešan med glasove drugih ljudi, ki so pribajali po stopnišču navzdol.

Silla se je dvignil.

»Počakajte še nekoliko,« mu je dejala Marina. »Nikakor ne ljubim sfinje. Kaj neki pišete s striem?«

»Zelo dolgočasno knjigo.«

»Razumem. A o čem?«

»O politični znanosti.«

»Ste politik?«

»Nekaj boljšega. Umetnik sem.«

»Glasbenik?«

»Zelo duhovite ste, gospodična.«

»Vi pa ste zelo ošabni.«

»Morda.«

»S kako pravico?«

Pri teh besedah se je Marina nasmehnila.

Njen smeh je bil zelo skrivnosten, Silla pa ni začutil strupa.

»Kot povračilo,« je odvrnil.

»O!« je vzkliknila Marina.

Njene oči so se jezno zablistale.

Oba sta v tem trenutku mislila na neko vnaprej določeno vez v njuni bodoči usodi, pa čeprav bi to bila vez nasprotovanja in neprijateljstva.

»Je torej res,« je tiho dejala Marina, »da igrate tukaj v igrate tukaj v Palači neko drugo partijo?«

»Jaz?« je presenečeno vprašal Silla. »Ne vem, o čem govorite.«

Novi freske so odkrili v stolnici sv. Štefana na Dunaju

Nedavno so bili na Dunaju zaposleni s popravljanjem nekaterih važnejših delov v stolnici cerkvi sv. Štefana. Ob tej priliki so pod reliefi, ki predstavljajo trpljenje Kristusovo, odkrili nove freske iz časa Friderika III. Tri od teh so prav dobro ohranjene ter prikazujejo »Jezusa pred Pilatom«, »Bičanje« ter »Kronanje s trnjevim vencom«.

Globok pogovor

Prvi telefonski pogovor na tem svetu je bil leta 1861, in sicer sta se pogovarjala telefonski iznajditelj Filip Reis in njegov prijatelj — in sicer takole: »Konji ne žro kumar.« Njegov prijatelj: »To vem tudi jaz, tepec neumni!«

Moški niso smeli jesti tort

Krog leta 1850 je bila v Berlinu neka »ženska slaščičarna«, kamor moški niso smeli. Le če je bila huda sila, je smel kak moški vstopiti vanjo — a le v družbi ženske.

DOM IN SVET

(54 letnik) izhaja redno naprej. Naročnina Lir 40/- in se lahko plačuje v obrokih. Št. 1-2 smo razposlali na ogled. Kdor jo je prejel naj jo pokaže še svojim znancem. Kdor je nima naj jo zahteva pri upravi. Podprite z naročanjem sedaj edino našo leposlovno-kulturno revijo.

Uprava: LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Pred Škofijo 5 Telefon 25-29

ČEH MARIJA roj. Stojčić

žena policijskega agenta

29. t. m., previdena s tolažili sv. vere. Pogreb blage nepozabne pokojnice bo v soboto, 31. oktobra 1942, ob 3 popoldne z 24, iz kapele sv. Kristofa k Sv. Križu. Ljubljana, dne 30. oktobra 1942.

Zalujoči:

Vinko, mož, Helena, hčerka in sorodstvo

G. Leopoldina Kersnik-Rott

»Gospa se bo pripeljala.«

Bilo je za moje pete šole; gospo so sli čakali Prinčičevi na južni kolodvor v Goriziji. Vračala se je po velikonočnih počitnicah od svojega brata Gotarda, župnika v Zagorju ob Savi. V Piumi sem čez počitnice ponavljal latinščino z enim fantov nadučitelja Prinčiča in šel z njimi na kolodvor.

In na postaji je skočila z voza kakor štiridesetletna žena že nad šestdeset let stara gospa.

Za vse nas, ki smo čakali, je imela pirhe, nič ni pokazala zadrege, da sem jaz nadstevljen, ker sem bil povabljen že zadnji trenutek, naj pridem v Piumo. Dala mi je pirhe, ki so jih ji dali otroci njenega brata organista Rotta za praznike.

Potem smo se peljali v kočiji. Skozi mesto in drevede, po mostu čez Isonzo, vrh Fogarjevega klanca in po ravnem v Piumo. Okna so bila razsvetljena in na cesti je skozi vrata padala iz hiš luč. Tam pred cerkvijo nekje so se v mraku igrali otroci. Pramen svetle luči je padal na cesto. Umaknili so se in pozdravili, neki otrok pa je zavpil materi v hišo:

»Gospa se pelje!«

In so vsi vedeli: »gospa« samo, in nič več, ni bila ne nadučiteljica — kakor je navada,

ne grofica, ki je bila tik pri cerkvi, »gospa« je bila v Piumi edina Kersnik-Rottova.

Nato je postala kočija pred šolo, kjer je imela stanovanje v naravi.

»Gospa« je dala kočijažu dve kroni, to je bila dogovorjena vozina, in »nekaj za cigarete, to je bila trdna navada stare Ljubljankinje. Ljubljankinje? Da, rodila se je l. 1849, v Židovski ulici, kjer je imel oče Rott, umrl 94 let star trgovino s čevlji.

V sedmi šoli sem bil celo leto pri Prinčičevih. Če drugače ne, sva se videla pri mizi. Ob posebnih prilikah: godovih in rojstnih dneh, ob slovesnih praznikih in praznovanju, je prinesla h kosilu svoje posebno presenečenje. Saj tistikrat tega mlad dijak, vzvišen nad vse, nisem tako cenil, kakor bi moral, to sem začel ceniti šele na Kranjskem.

»Praznike je treba spoštovati, da bodo oni spoštovali tebe!« je uveljavljala svojo ljubljansko pravico po pristno ljubljansko. Da, to je ostalo od Kranjce na njej. To in njena ljubosumnost pa ugled pošene in pridne gospe.

In ta stara, do zadnjega hipa sveža in priskeba tridevetdesetletna gospa, ki je še vse sama odredila za pogreb, je morala l. 1915 k svojemu bratu v Zagorje, potem po njegovi smrti k svojima nečakinjama v Konjice in nato k svojemu nečaku ravnatelju meščanske šole Rottu in ravnatelju Slapšaku.

Kdo bi rekel, da je bila ta mala šibka gospa tako samozavestna in odločna? Bila je vdova po bratrancu pisatelja Kersnika; kot mlad profesor se je l. 1873 poročil z energično in lepo gospodično Rottovo, od leta 1869, učiteljico v Novem mestu.

Po njegovi smrti l. 1876. je morala spet v »lužbo. Verjetno je šla na Gorizijansko v Cernizzo, od tam v Aidussino, Rifenberg in nazadnje l. 1898 v Piumo pri Goriziji zato, da je

bila z oči ljudem, ki so (po znani nevoščljivosti) vsaj na tihem privoščili profesorjevi vdovi nesrečo.

Znana je bila po svoji odkriti nravi, znana po svoji pripravljenosti pomagati kjerkoli in kadarkoli. Nobene deputacije niso učitelji napotili k oblastvom, ne da bi šla z njimi profesorjeva vdova Kersnikova, ki je imela po svojem prejšnjem položaju več zvez in več ugleda. Vendar podpisovala se je obenem tudi z dekliškim imenom, ker ni hotela zatajiti imena svojih dekliških dni. Vse to vedo povedati starejši ljudje, ki so bili njeni mlajši tovariši — nadučitelj Čibej, Štrekelj, Kutin, Križman itd.

Bila je 44 let v učiteljski službi; o njej ne moreš reči, da ni bila učiteljica z dušo in telesom. Ker ji je sinko umrl še majhen, je prenesla vso svojo ljubezen na druge otroke. Kakor dobre matere tudi nje nikoli nisi videl brez ročnega dela. Ne le, da je šla na počitnice s polnimi kovčki daril za sestro Nino, brata in nečake, je vneto pletla tudi za šolo. Njene božičnice so bile zgled okolici. Takrat ni bilo primernih prizorov za šolske odre, zato jih je sama pisala in pošiljala Tomšiču za Vrte ali dr. Gregorčiču za njegov časopis. Bral sem njene stvari, a danes ne vem več za psevdonim. Česar sama in njena središča niso zmogla, je izprosila za učence pri dobrih ljudeh. In za druge prositi je znala: vljudno, a vztrajno in odločno. Ni šla brez daru od hiše, če je šlo za ubogo.

L. 1919. je prišla k meni k višjemu šolskemu svetu urediti svojo pokojnino. V sobo je med njenim obiskom prišel sluga; nam se je zdelo takrat v redu, da je prišel, ne da bi potrkal.

Da bi videli samo njen pogled, s katerim ga je premerila.

»No pri vas si sluge pa preveč dovolijo!« je rekla, ko je odšel.